

Лезги Газет

Жуван Ватан, ватанэгълияр,
дидед чал хуъх!

1920-йисалай акъатзава

N 3 (11012) хемис 20-январь, 2022-йис WWW.LEZGIGAZET.RU

Къимет “Дагпечатдин” киоскрай - 16 манат

Тапшургъар веревирдна

Москвада авайла, Дагъустан Республикадин Кыиль Сергей Меликов “Россети” ПАО-дин генеральный директор Андрей Рюминахъ галаз гульчуршиш хъана ва абуру РФ-дин Президент Владимир Путин регионални газетидан таъминарунин гъакъиндай гайтапшургъар къилиз акъудунин гъал веревирдна. Идан гъакъиндай “Лезги газетдиз” РД-дин Кыилин пресс-къуллугъди хабар гана.

Къве терефни электросетрин комплекс ва иесисуз сетар сад авунин мураддалди инвентаризация ва лазим документар гъазурунин талукъ къвалахар къиле тухузвай гъалдиз килигна. Алай вахтунда “Россети Северный Кавказ” компанияди агъалияр электроэнергиядади таъминарзава 0,4-10 кВ-дин пайдай сетрин умуми къадардин 43 процент ишлемишава.

Электросетрин карханаяр модернизация авуникай ихтилатдайла къейдана хъи, алай вахтунда Россияядин Гъукоматда 2022-2023-йисара электроэнергиядади таъминарунин умудлувал артухарунин программа гъазурзана. Адан сергъятра аваз электроэнергиядихъ галаз алакъалу объектар цийикла тукъуру хъийида, абури цийи тадараракралди таъминардай мумкинвал гуда.

“Чи арада менфятлу рахунар къиле фена. РФ-дин Президентди Дагъустандин гъакъиндай ганвай тапшургъриз талукъ яз тамамардай гъакъыки крап тайинара. Гъелбетда, сифте нубатда садан гъиликни квачир сетар, иллаки иесисузбур, сад иида.

Электроэнергиядади таъминарунин умудлувал артухарзаний программа умумурдиз кечирмишуниз талукъ тежира лап хъсанди яз гъисабиз жеда. Адан сетар модернизация ийдай ва күргъне хъанвай-бур цийи хъийидай мумкинвал гузва. Зун

умудлу тирвал, и программа чна алай иесисуз къилиз акъудда.

“Россети Северный Кавказ” компанияди хъультьуз гъазур хъун патал чара ийзив пуларин къадар гзафарзана. Эгер алатай иесисуз 891 миллион манат чара авунвайтла, ци и рекъем са миллиард манатдиз барабар жеда”, - къейдна С.Меликова.

“Чна Дагъустан Республикадин гъукумдин идараирхъ галаз сих алакъада аваз къвалахзана ва агъалияр ерилу электроэнергиядади таъминарунин къвалах хъсанарзана. Им регион пайгардик кваз вилик тухун патал герек кар я.

Пуларин гъакъиндай къитвал гъиссавайтла, эхиримжи къве иесисуз чалай электросетриз талукъ карханаяр, тадаркар ремонт авуниз харжзавай пуларин къадарар артухариз алакъана. Амма цуфдай иисаралди къват! хъанвай месэлэйр гъялжун патал мадни алава пулар ва серенжемар герек къзвеза.

Алай вахтунда федеральный дережада аваз гъазурзаний электроэнергиядади таъминарунин умудлувал артухарунин талукъ программа мукъвал вахтара тахъай хътиндя я. Ада чаз газф месэлэйр гъялжун къумек гуда”, - лагъана Андрей Рюмина.

Мишистинан рэгъбервилик кваз

18-январдиз Сергей Меликова РФ-дин Гъукоматдин къвалав гвай координационный советдин президенти заседанида иштиракна. РФ-дин Премьер-министр Михаил Мишистинан рэгъбервилик кваз къиле фейи мярекатдал коронавирусдин цийи штамм чукъунихъ галаз женг чугуниий ихтилат фена.

М.Мишистинан къейд авурвал, вирусдин цийи “омикрон” штамм виридунында лап ийгиндахъ чкизва. Идахъ галаз

алакъалу яз РФ-дин Президентди здравоохраненидин идараира, начагъ жезвай азарлуяр къабулдай чкаяр гъазурун патал алава серенжемар къабулунин план тулькурунин тапшургъулай лагъана. Ада гъакъ регионарнин къилерал “омикрон” штамм чукъуниз акси алава къвалах тухун тапшуршина.

Михаил Мишистинан регионарнин къилерин вилик эцигнавай алава серенжемар ихтилуб: инфекция гөвешен хъунин вилик пад къун, здравоохраненидин идараир я бес къадарда дарманралди таъминарун, агъалийрин патай къвезвай арзайрихъ вахтунда яб акалун ва абуруз вири жуурдин къумекар гун.

Мярекатдал малумарайвал, улькведин здравоохраненидин идараира коронавирусдик начагъбур газф хъунихъ галаз алакъалу яз гъазурвилер аквазва. Россиядин Гъукоматдини, Президентдин тапшургърин сергъята аваз, алава серенжемар къабулзана. Алава дарманар маса къачун патал регионрэз 5 миллиард манат пул рекъе тунва. Идалайни гъейри, саналди закупкяяр авун патални 15 миллиард манат чара ийда.

Рикъел хкин, 15-январдиз Сергей Меликован рэгъбервилик кваз Махачкъала да коронавирусдиз акси оперштабдин нубатдин заседание къиле фенай. Анал региондин Роспотребнадзордин рэгъбер Николай Павлова малумарайвал, эхиримжи ийкъара вирусдик начагъ жезвай-бурун къадар 50 процентдин газф хъанва.

Газфни-газф вирусдик инсанар Дербент, Леваша, Мегъарамдхуърун, Новолак, Къарабудажент районра, Дагъустандин Огни, Каспийск ва Махачкъала шеффъера начагъ хъана. Эгер яш 60 иисалай виниз хъанвай агъалийрин арада начагъбур тълимил жезвата, азарлу аялрин къадар гила газф жезва.

8 миллиарддилай газф

Дагъустандин Гъукоматдин пресс-къуллугъди хабар гайвал, Расул Гъамзатован 100 иисан юбилей къейд авуниз талукъ яз гъазурзаний пландин бинедаллаз, 8,5 миллиард манатдин къимет авай 70-далай виниз мярекатар тухудайвал я.

Пландин бинедаллаз школаяр, аялрин бахчаяр, күчеяр, цин линяр ремонтда ва цийикла тукъуру хъийида. Культурадин хейлин серенжемар къиле тухуда. И план килигун патал РФ-дин Гъукоматдиз рекъе тунва.

Тайинарнавайвал, юбилейдихъ галаз алакъалу мярекатар къиле тухун патал 8,8 миллиард манат герек къведа. Идакай 5,2 миллиард - федеральный бюджетдай, 2,9 миллиард - республикадин, 7 миллион манат - чадин бюджеттрай ва 650 миллион манат бюджетдинбур тушир фонддай.

Гъукоматдин пресс-къуллугъди хабар гайвал, пландик Расул Гъамзатован тъварунихъ галай проспектни ремонт авун кутунва. И кар патал федеральный централдивай 650 миллион манат тлаабдайвал я.

Нумрадай къела:

ЖЕМИЯТ

Мадни агалкъунар хурай!

Россиядин Печатдин ийкъан сувар къейд авунихъ галаз алакъалу яз “Лезги газетдин” редакциядии, адем хъанвайвал, алатай ийсуз малумарнавай конкурсрин нетижайар къуна, гъалибчияр хъяна, цийи иисан конкурсар тестикъарна.

► 3

ИРС

Эбди тъвар тунвай шаир

Лезги литературада алай вахтунда чин хивез еке жавабдарвал къацауз алакънавай хейлин авторри - Алирза Саидован руъъдин нэв агакънавай шаирини гъикаятчири къалахзана...

Алирза Саидован нэв, ирс, еке тежриба, чалан девлэт, теснифунин устадвал чав гума. Несилри инлай къулухъни а тежриба давамарда.

► 5

ЖЕМИЯТ

Ам къанихвални хайнвал я

Сергей Меликова, кабинетда ацуяна, чиновници докладрихъ, гъаҳъ-гъисабрихъ яб акалзава. Ам гъамиша халкъдин арада ава. Муъквал-муъквал районрэз физ, чайрал арадал къвевзай гъалар вичи чирзана. Хейлин душишурга гъа чадал гъилгъилеваз къумек гузва. Ахпа гъукоматдин совещанийрал къуллугъчийривай къевелай хабар къазва.

► 6

ЭКОНОМИКА

Тебии хазинадин гележег

Балугъдин къимет лап къизилдив барбар жезва. Тайнарнавайвал, са касдал ийса 22 кг балугъър гъалтун лазим я. Чи Республикада, гъуыл къевалав газз, гъич 5 килограммни гъалтазава. Дагъустанди вич балугъын продукциядэл 8 процентдин таъминарзана. Гъавиляй балугъдин къимет 100 сеферда хаж хъана.

► 7

САГЪЛАМВАЛ

Аяларни газф азарлу жезва

Гъайиф хъи, тъгуъвалдин девирда чик коронавирус квайди лабораториядии дигеноздадал тестикъ хъанвай 20 аял, сагъардай лазим вири серенжемар къабулнатлани, дуктурриеый къутармишиз хъанач, абурун чехи лай 2 иисал къведалди яшда авайбур тир.

Къенин юкъуз Дагъустандин ковиддин госпиталра вирус квай 32 аял сагъарзана.

► 9

ХАБАРАР

Шаирдин музейдиз савкъатна

Ярославдин региондин “Лезги милли медениятдин автономия” тешкилдийн реъзбер, “Термоклимат” ООО-дин генеральный директор, ФЛНКА-дин член Васиф Гъасанова Cmlan Сулайманан къвализмузейдиз, вичин патай савкъат яз, 3 кондиционер маса къачуна.

► 12

Лайихлувилер къейдна

Агъмед МАГЬМУДОВ

14-январдиз Махачкъалада Урсатдин Прокуратурадин 300 йис тамам хуниз талукъарнавай чехи мярекат къиле фена. Ана Дагъустандин Кыл Сергей Меликовани иштиракна.

Къанун-къайда хунал гузчывал тухузвой къурулущдин юбилейдиз талукъарнавай межлисдин сергъятра аваз республикадин рөгъберди прокуратурадин органрин са жерге пенсионеррив государстводин шабагъар вахкан.

Кылди къащартла, чи машгъур ватанэгъли, РД-дин Халкъдин Собранидин депутат Имам Яралиев "Дагъустан Республикадин вилик лайихлувилерай" ордендиз лайихлувхана. Риклел хкин, И.Яралиева 1995-2006-йисара республикадин прокурор яз квалахна.

Гүргүнлай ада Стап Сулейманан райондиз ва Дербент шегъердиз рөгъбервал гана.

Шабагъриз лайихлувхана хайбурун арада гъакни Изет Гъажиев ("Дагъустан Республикадин вилик лайихлувилерай" орден), Али Сагъратулаев ва Рамазан Шанавазов (РД-дин Гъурметдин грамота), Тажутдин Бижиковни Усман Мурадов (Амет-Хан Султанан тиваруних галай медаль) ава.

Меслятчи яз тайинарна

Стап Сулейманан райондин Эминхъургъи тир карчи, дин-эгъли Шагъпаз Муслимович АСАХАНОВ мукъвара Ставрополдин крайдин муфтий Мугъаммад Рагъимован меслятчи (советник) яз тайинарна.

М.Рагъимов 2010-йисалай крайдин муфтий я. Ада рөгъбервал гузвой диндин управленик мусурманрин официальнидаказ регистрация авунвай 55 тешкилат акатзва. Муфтийди Ставрополдин країда цийи мискиннар эцигунин, къуынебур цийикла тукъуру хъувунин жигъетдай еке квалах къиле тухузва.

Чи ватанэгъли къецепатан региондин муфтийдин меслятчи яз тайинарну мад се-

ферда халкъарин арада авай дуствал къалурзава.

Къейд ийин хъи, Шагъпаз Асаханов "Лезги газетдин" редакциядин амадагрикай сад я. Са шумуд йис идалай вилик ада редакциядин конференц-зал цийикла тукъуру хъувуниз пулдин таъватар чара авунай. Идалани гъейри, мергъматлувилел машгъул жезвай карчили гъар йисуз Стап Сулейманан райондин агъалийриз вичин патай 50 экземпляр

"Лезги газет" къиззы. Чна Шагъпаз Асахановаз муфтийдин меслятчидин дережа мубаракзва, Аллагъдин рекье тухузвой квалах адахъ мадни еке агалкъунар хъана къланзва.

Пешекарвилин сувар тебрикна

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

13-январдиз, Россиядин печатдин юкъуз, Росгвардиядин Дагъустан Республикада авай Управленидин начальницидин СМИ-рихъ галаз алакъаяр хунын рекъяр къумекчи, полицайдин полковник Константин Шиян ва мад къве къуллугъчи республикадин газетрин, интернет-изданийрин ва "Дагъустан" РИА-дин журналистрихъ галаз гуруушмиш хъана, абуруз пешекарвилин сувар тебрикна.

Гуруушдин вахтунда Управленидин ва республикадин милли газетрин редакцийрин арада инлай къулух алакъаяр мадни мягъемарунин месэләяр веревирдна. Росгвар-

диядин векилди СМИ-ра зегьмет чугвазвай-буруз ведомстводи регионалда алай йисуз къиле тухун пландик квай зурба мярекатрикай субъектетна, журналистириз анра иштиракунин теклиф гана.

Офицерди Росгвардиядин РД-да авай Управленидин къиле авай ксар республикадин СМИ-рин векилрихъ галаз рафтартвал ийиз гъамиша гъазур тирди, территориальный органдин ва республикадин СМИ-рин векилрихъ галаз алайтибарвал къалурунин алакъайриз еке къимет гузвойдай къейдна.

- Умудлу я, чна инлай къулухни, арада авай итибарлувал квадар тавуна, ачуҳдаказ, бегъерлудаказ саналди квалахда. Квехъ чандин сагъвал, хушбахтлувал, яратишунин рекье мадни еке къуватар хъурай! - алхишина К.Шияна, журналистирихъ шабагъар вахкудайла.

Икъ, виниз тир пешекарвал къалурунай, Росгвардиядин РД-да авай Управленидин подразделениеин къуллугъдинни женгинин квалахдикай региондин агъалияр хабардар авунай ва пешекарвилин суварихъ галаз алакъалу яз "Лезги газетдин" редакциядин вири къарарин автордивни Управленидин начальницидин везифаяр вахтуналди тамамарзва Г.М.Котован къулар алай чухсагъулдин чарар вахкан.

Коронавирус: эхиримжи рекъемар

РД-дин Роспотребнадзордин делилралди, 19-январдиз Дагъустанда коронавирус акатай-бүрүн къадар 68 196-дав алакънавай. Эхиримжи юкъуз коронавирус акатай 169 кас дүздал алкъудна.

Гъа са вахтунда дуҳтурилай начагъ хъайи 62 023 кас (эхиримжи юкъуз - 83) сагъар хъийиз алакънава. Санлай къачурла, республикада 3 842 212 кас ахтарышнава. 2507 кас, амайбуруйч чара авуна (изоляция), квалахера ава. Дагъустанда коронавирусдик 3296 (эхиримжи юкъуз - 7) кас къена.

Чаз къиззы Хъсан жезва

Гъасен БАЛАТОВ,
РД-дин Къилин патав гвай
агъсакъаларин Советдин член

Зун "Лезги газет" фадлай къиззы, къелзавай кас я. Гъар гъафте да ам квализ хиззы югъ за теспача кваз вилив хузыза.

Зун паталди "Лезги газет" Къиблепатан Дағъустанда къиле физвой вакъийрикай, гъерекатрикай, мярекатрикай хабар гузвой асул чешме я. Лагъана къланда, газетди тен са лезги райондиз талукъ малуматлар чапзава, адан чинрилай чаз республикадин гъумидин органрин квалахдикай, жураба-журье месэләяр гъялун патал Дағъустандин къилевай-буру къабулзавай серенжемрикай, сиясатдикай, медениятдикай, тариҳдикай, диндикай, эдебиятдикай, экономикадикай, спортдикай... къиенвай макъалаяр къелдай мумкинвал ава.

Эхиримжи йисара газетда "Чи бубайн тарихдай", "Лезги хуърер", "Къу ихтиярар", "Зенд" ва цийи маса рубрикайр пайда хъун къелзавай-буру хушдиз къабулзава. Гъык лагъайта, цийивилери газет итижули ийизва, вичел фикир желбазава.

"Лезги газет" республикадин жемиятдиннин сиясатдин издание я. Ихтиин дөреже хуны газетдиз тематикадин сергъятар геъеншардай ва гъар идалди гъар са нумра гъвечи энциклопедиядиз элкъуърдай мумкинвал гузва. Газетда багъманнидиз, муаллимидиз, дуҳтурдиз, ашпаздиз, динэгълидиз, экономистдиз, сиясатдиз... гerek малуматар хъун лазим я. Къуй къу виридан риклер - иман, къвалера берекатар хъурай, играми ватанэгълияр!

Шукур хъурай Аллагъадиз, са вахтара хъиз, исядта диндихъ галаз алакъалу сергъятивилер ава. Капл ийиз, Къуръан къелиз, Суннадал амал ийиз къланзавай-буруз рехъ аучу я. И кардикай менфят къачуна, чун Аллагъадин рекъиз мукъва хъун лазим я. Къуй къу виридан риклер - иман, къвалера берекатар хъурай, играми ватанэгълияр!

Гъакни заз хай чалал акъатавай газетдин ери хъсан, жемиятдин вири къатариз итижули хъун патал зегьмет чугвазвай, къиле жегъиль шаир, тешкилатчи авай редакциядин вири колективдиз сагърай лугъуз къланзва. Квехъ мадни еке агалкъунар хъурай.

Районрай хабарар

Бахча эцигзава

Чи мухбир

Стап Сулейманан райондин Даркүш-Къазмайрин хъуре 100 чка авай аялрин бахча эцигзава. Ам алай йисан эхирра ишлемишиз вахкудайвал я.

Мукъвара райондин къил Нариман Абдулмуталибова сейсмологиядин хатасузилин жигъетдай кардик квай республикадин централдин директор Расим Сулеймановхъ галаз бахчадин къве гъавадикай ибарат дарамат эцигзавай гъал ахтарышна. Эцигунрин къалахар республикадин инвестицийрин программадин сергъятра аваз тамамарзва.

Нариман Абдулмуталибова къейд авурвал, республикадин чехи муниципалитетрикай сад тир Стап Сулейманан районда мектебдиз фидалди яшара авай аялар патал образованидин ида-раяр бес къадар ава. Тек са Даркүш-Къазмайрин хъуре цийи бахча ахъяюн вилив хузвай аялрин къадар 400-дав алакъязава. Жайшишдин къурулущдин объектар аваҷирвийл газф къадар же-гъиль хизанар райондилай къецерапата яшамиш жезва.

"Чи мақсад райондин вири хуърера аялрин бахчаяр эцигун я. И месэладиз талукъ ва администрацияди къабулза-

къелзава). Эхиримжи йисара и рубрика вичихъ диндин рекъя еке чирвилер авай алым Ямин гъажи Мегъамедова къилье тухузва. Адан сергъятра аваз чалзавай макъалайрин къетенвилерикай сад авторди вичин фикирар Къуръандин аятрин, гъадисрин, диндин машгъур алимрин зендерин къумекдалди мягъемарун я. И делилди абур илимдин макъалайриз мукъва ийизва.

Мадни, "Лезги газет" себеб яз, 6000-дайлай газф ватанэгълийрив мусурмандин диндикай делилар алакъязава, икъван члаванди ван тахъай крарикай хабар жезва. Идалай гъеъри, Исламдикай дүз чирвилер хуны ақалтзавай неслидин векилар жураба-журье "уъзъуррин" (экстремизмдин, терроризмдин) есирида гъатунивай хузыза. Газетдиз акъатавай макъалайри Исламдин экстремизмдин арада са алакъани аваҷирди, мусурмандин дин анжак ислягъвилхъ эвер гузвойдай тирди къалурзава. Тарихдай малум тирвал, Дағъустанда Ислам дин сифте яз къабулзай-буру лезгияр я. Диндин алимрал гъалтайлани, чи халкъ девлетлу я. Дағъларин уълкедин имамрин муаллим, насиъатчи чи къеъзъал ватанэгъли, шейх Ярагъ Мегъамед хунал вири халкъди дамахзава.

Шукур хъурай Аллагъадиз, са вахтара хъиз, исядта диндихъ галаз алакъалу сергъятивилер ава. Капл ийиз, Къуръан къелиз, Суннадал амал ийиз къланзавай-буруз рехъ аучу я. И кардикай менфят къачуна, чун Аллагъадин рекъиз мукъва хъун лазим я. Къуй къу виридан риклер - иман, къвалера берекатар хъурай, играми ватанэгълияр!

Гъакни заз хай чалал акъатавай газетдин ери хъсан, жемиятдин вири къатариз итижули хъун патал зегьмет чугвазвай, къиле жегъиль шаир, тешкилатчи авай редакциядин вири колективдиз сагърай лугъуз къланзва. Квехъ мадни еке агалкъунар хъурай.

Игътияж ава

Мегъарамдхурун райондин са шумуд хуър целди таъминарзавай "Чепелар-Гилияр-Къуйсун-Мегъарамдхуър-Гъеп-цегъ" турбадал (водовод) декабрдин, январдин варцара са шумуд авария арадал атана. Идакай райондин администрациядин пресс-къуллугъди хабар гузвойдай.

13-январдиз муниципалитетдин ЖКХ-дин бригадади нубатдин авариядин нетижайр арадай алкъудна алкъадтарна.

Лагъана къланда, ихтилат физвой цин турба фадлай къульгъне хъанва. Аллатай йисан декабрдин вацра, Дағъустандин Кыл Сергей Меликова гайи тапшурургърин сергъятра аваз, Гилийрин хуърун мулкарилай физвой участокда 300 метрдин мензилда къуынебур цийи турбай-ралди эвэзна. Амма мукъвал-мукъвал жезвай аварийри къалурзавайвал, турбаяр дегишарна къланзай чакяр мадни ава.

Райондин администрациядин пресс-къуллугъди хабар гузвойвал, и месэла республикадин, РД-дин энергетикадин ва ЖКХ-дин, райондин администрациядин гузчывилик ква.

Омикрон - Дағъустанда

Дағъустанда коронавирусдин омикрон штамм акатнавай сад лагъай дүшшүш Каспийск шегъерда винел алкъуднава. Идакай шегъердин администрациядин пресс-къуллугъдин къиль Луиза Агъмединовади ТАСС-диз хабар гана.

Адан гафарай малум хъайвал, шегъерэгъли къезил къайдада начагъ хъанва. Дуҳтурилай гузчывилик ква, ам квалин шартлара сагъар хъийизва.

Жасмина САИДОВА

“Къуд лагъай власть”, “виридалайни къадим къвед лагъай пеше”, “къизилдин къелем” ва “тарихдин шагындар” - ибур вири журналистикий лугъузтай гафар я. Амай масабуруз ухшар тушири, аламатдин пешедин векилри - журналистри и мукъвара пешекар сувар къейдна. Пешедин сагъибри и югъ, адет яз, рикник гъевес кваз гузленишда. Дагъустандин журналистар патал им йисан вахтунда авур къалахдиз къимет гудай, нетижаяр къадай вахт я.

Икъл, Россиядин Печатдин йикъан вилик, 12-январдиз, Махачкаладин Уруслан театрдин залда чехи мянекат къиле фена. Журналистар тубрикун патал иниз республикадин са жерге министерствойрин руководителар, Дагъустандин журналистики Союздин председатель Али Камалов, общественникар, СМИ-рин векилар атанавай. Тебрикдин келимаяр гъакни Россиядин информациядин “Российская газета”, “Интерфакс”, ТАСС агентствоин агаъарна.

Мярекатдин сергъятра аваз печатдин ва сетевой са жерге изданийиз гъурметдин грамотаяр ва лишанар, рикъел аламукудай пишешар гана. Кылди къачурта, государстводин жегъилрин политика къилиз акъудунин карда информациидин жигъетдай къумек гунаи ва къалахда сих алакъаяр хънай РД-дин жегъилрин крарай министрдин везифаляр тамамарзай Камил Сайдова Чухсагъулдин чарни рикъел аламукудай пишеш “Лезги газетдиз” гана.

Мярекатдин сергъятра аваз Али Камалова чи республикадин журналистикиадин тарихда кваж тийдай гел тур са жерге журналистрив ва я абурун (рагъметдиз фенвайбу-

руз марагълу, итикли макъалайрин автор яз таништир Нариман Меликовича аллатай йисуз пуд ктаб гъазурна, чапдай акъудна: “Къисметдин къекъунал” (роман), “Чи тал-квал” (публицистика) ва “Алемдин чарх” (шириар). Жуьреба-журье жанрайрин ва месэлайринбур тир абуру дидед чалан, литературадин библиотека мадни девлетгу авунва.

Лезгийрин машгъур лингвист, филологиядин илимприн доктор, кавказовед, РАН-дин ДНЦ-дин ИЯПИ-дин бине кутур алимиркай сад, чи халкъ паталди вичин метлеб садрани кваж тийдай ва вичиз тешпигъ авачир урус чаланнин лезги чалан таржумадинин баянрин (переводно-толковый) зурба словарь (35 ағъзур гаф ава) багъиши Мегъамед Гъажиеван тъварунихъ галай премия - 5000 манат - лезги чал хънин, чирик, ахтармишуник, девлетлу авунник пай кутурбуруз гузва.

И сеферда премиядиз Даггосспедуниверситетдин профессор, РФ-дин халкъдин просвещенидин отличник, РД-дин илимдин лайххуу деятель, умуми образованидин “Дагъустандин халкъарин культура ва адетар” тарсар патал гъазурнавай республикада сад лагъайбур тир ва чипиз тешпигъ авачир программаяр, учебникар ва илимдинни методикадин пособиар тъукъуравай алим, “Лезги газет” келзвайбуруз хъсандин таниш автор Шайдабег МИРЗОЕВ лайххуу хънава. Эдебдин, ахлақъдин, халкъдин милли культурадин, марифатдин месэлайрай ада кхъей макъалайри газет келзвайбурун итиж желбазава, хайи ивиррин чешмейрив дикъетдивди эгечидай фикиррал гъизва.

Гъульынлай къевзай конкурс алукунавай гъэр цийи йисуз къетен фикир гун патал майдандиз акъудавай месэлайрихъ галаз алакъалуди я. Икъл, аллатай 2021-йис, РД-дин Кыл Сергей Меликован къаардалди, ДАССР ара-

вилер къачувай виридалайни хъсан пуд студентдикай сад тир ада милли газетдихъ газазни алакъа хъзыва.

Отставкада авай полковник, “Лезги газетдиз” жуьреба-журье месэлайрай мукъвал-мукъвал макъалаяр къизувай, вичин ери-бине Стап Сулейманан райондин Цийи Макъарин хъяляри тир **Масуб МАГЪМУДОВАЗ**.

Жегъил несилар, къилди къачурта, мектебра келзвавай аялар ва студенттар хайи чалал ва литературадал желбунин, абурун арада бажарагълубур тайинарунин мураддалди чна мад пуд конкурс малумарнай.

Икъл, сад лагъай конкурсдин - “Виридалайни хъсан гъикая” (3000 манат ва диплом) - гъалибчи “Фригъирин цирерикай” сад - Хив райондин Цийи Фригъирин мектебдин 9 “а” классда келзвавай **Самира МУРСАЛОВА** хънава. Адан “Мергъяматлу кац” гъикая газетдин 52-нумрада чапнава.

Къвед лагъай конкурсдин - “Виридалайни хъсан очерк” (2000 манат) - гъалибчи ДГУ-дин филологиядин факультетдин журналистикиадин отделенидин студентка **Камила МЕГЪДИХАНОВА** хънава. Художник Байрамова Зилфидин яратмишуниз

Хуьера, районра, арандани дагълара акъалтзавай несилдиз ерилу образование къачудай мумкинвал таъминарун, мектебар акъалттарнавай жегъилриз чирвилер къачун давамарун патал шартлар тешкилун ва икъл мад - и месэлайрай къетен фикир жепбайвал я.

Талукъ яз, “Лезги газетдин” конкурсни винидихъ лагъанвай месэлайрихъ галаз алакъалу я. Пуд чаддикай ибарат тир и конкурсын премийрин къадар виликдай хъиз амукъда: 3000 манат - виридалайни хъсан очеркдай, 2000 манат - публицистикиадин макъаладай ва 1000 манат - лап хъсан шиирдай. Текстинин къадар 4 чарчелай артух шиширин къадар 5 бенденилай тимил таххун лазим я.

Алатай йисара хъиз, чна юмординни сатирадин куьрун жанрайрин “Икъни жеда къван” ва умурдин рехнеяр арадай акъудиз къумек гузай “Хъсан шикил” конкурсын давамарзава. И конкурсыра гъалиб хъайбуруз гъардаз 1000 манат премия ва дипломар гуда.

“Гъевесламишдай премия” - 1000 манат ва диплом - са шумуд касдивай къачуз жеда. И кар патал хайи газетдин чинал жуьреба-журье хци месэлайрай къил-къилел алай макъалаяр гъана къанды.

Мадни агалкъунар хъурай!

рун) мукъва-къилийрив цийиз арадал гъанвай “Легенда дагестанской журналистики” тъвар тестикъарзавай дипломар вахканы.

Абурун арада хейлин йисара “Лезги газетдин” къилин редактор яз къалахай чехи ватанперес, машхур журналист, публицист **Агъариза Узаирович САИДОВНИ** авай. Гъайф хъи, ам 2018-йисан декабрдин вацра кечиш хъана. Агъариза Сайдов, гъакъикъатдани Дагъустандин журналистикиадин ривалят лагъай тъварциз лайххуу кас тир. Ада лезги публицистика вилик финик кутунвай пай къетенди я. А. Сайдов къилин редактор тир дөвирдани, исятдани “Лезги газет” республикадин милли чаларал акъудавай газетрин арада, тираждин къадардал гъалтайла, 1-чадал ала.

Алатай йисан конкурсрин нетижаяр

Россиядин Печатдин йикъан сувар къейд авунихъ галаз алакъалу яз “Лезги газетдин” редакциядини, адет хъанвайвал, аллатай йисуз малумарнавай конкурсын нетижаяр къуна, гъалибчияр хъяна, цийи йисан конкурсыр тестикъар.

Инал къейд ийин, виридалайни чехи премияр чахъ къед ава - лезги халкъдин зурба векилрин, хайи чал хън патал еке пай күтур алимрин тъварарихъ галай абурукай чун сифтени-сифте рахада.

“Лезги газетдин” (а чавуз - “Цийи дүнья”) сад лагъай редактор, журналист, драматург, критик, латин графикиадин бинедаллаз лезги ва табасаран чаларин алфавит тъукъурай алим, общественный деятель Гъажибек Гъажибован тъварунихъ галай премия - 10 000 манат - милли журналистика, литература, илим вилик тухунин кардик лайххуу пай кутунай гузва.

2021-йисан нетижайралди ва газетдин редакцияди рейсадвилегди къабулай къаардалди и премиядиз “Лезги газетдин” политикиадин отделдин редактор, РФ-дин журналистики Союздин член, публицист, шаир, 32-далай виниз ктабрин автор **Нариман ИБРАГЫМОВ** лайххуу хъана. Газет келзвавайбу-

дал атайдалай инихъ 100 йис тамам хъунин юбилейдинди яз малумарнавай. Тарихдин вакъияр рикъел хън ва акъалтзавай несли ватанпересвилин руьгъдаллаз тербияламишун - “Лезги газетдин” пуд премия гузай конкурс и месэлайриз талукъарнавай.

Икъл, 1-премия - 3000 манат - тарихчи ва попилогото **Ханжан КЪУРБАНОВАЗ** гункеттана. ДагЦИК-дин председатель ВКП(б)-дин Дагъустандин обкомдин Сад лагъай секретарь Нажмудин Самурскийдий республикадин тарихда къуьгъвай ролдикай, ада къиле тухвай зурба къалахрикай къиенвай адан макъалаяр газет келзвавайбуру итижлудаказ къабулна.

2-премия - 2000 манат - редакциядихъ галаз сих алакъа хъзвайчи амадаг, Хив райондин Цналрин хуърий тир тарихдин муаллим **Рамазан ВЕЛИБЕГОВАЗ** гудай къаар аллатай.

3-премиядиз - 1000 манат - Стап Сулейманан райондин Асалдхъуряй тир шаир ва журналист, “Лезги газетдин” амадагрикай сад **Абидин КАМИЛОВ** лайххуу хъана.

“Хъсан шикил” ва “Икъни жеда къван!” конкурсыр (премия - 1000 манат) “ЛГ”-дин редакцияда кардик кваз газаф йисар я. Гъайф хъи, аллатай йисан вахтунда “Хъсан шикил” конкурсын шартлариз жаваб гудай шикилар чав агаънч.

“Икъни жеда къван!” номинацияда гъалибвал и сеферда **Хъартасви ШАГЬВЕЛЕДА** лайххудаказ къачуна. Адан къелемдикай хкатнавай “Калин саар”, “Калушар” къисяр “ЛГ”-дин 27 ва 45-нумрайрай келиз жеда.

Алатай йисуз чна жегъил неслилар, цийи авторар хайи чалал, литературадал ва публицистикал желбунин, абурун арада бажарагълубур тайинарунин мураддалди мад са шумуд конкурсын малумарнай.

Икъл, редколлегиядин къаардалди, “Гъевеслу ийдай премия” - 1000 манат ва диплом - къве касдиз гудайвал хънава.

ДГУ-дин филологиядин факультетдин журналистикиадин отделенидин 3-курсунин студентка **София АЛИРЗАЕВАДИЗ**. СКФО-дин сергъятра журналистикиадин хиле чир-

башшнавай адан “Устаддихъ галаз гурууш” макъала-интервью 50-нумрадай келиз жеда.

Пуд лагъай конкурсда - “Виридалайни хъсан шиир” (1000 манат ва диплом) - гъалибвал “Фиригъирин цирерикай” мад са аялди - Хив райондин Цийи Фиригъирин мектебдин 9-классда келзвавай **Аскер БЕГОВА**, адан шиирралди къиенвай “Имучча-мучайри” къачунва.

Дульшуджакай мумкинвал къачуна, аялрихъ галаз къалах тухузвай, акъалтзавай несли хайи чалан чимивилел, къешенгвилел, идахъ галаз сад хъиз, милли газетдихъ галаз алакъаяр хъннал желбазавай Цийи Фиригъирин мектебдин лезги чалан муаллим **Абдул АШУРАГЬАЕВАН** зегъметни заз къетендараказ къейд ийиз, адач чухсагъул малумариз къланзава.

Алатай йисуз чна мад са конкурс - “Йисан мухбир” - малумарнай.

Премия - 3000 манат.

Редакциядин рейсад тир къаардалди ва газет келзвавайбурун патай атай баянрин, къейдерин бинедаллаз, и премия “Лезги газетдин” Мегъарамдхъурьун районда атай хусси корреспондент, бажарагълы журналист **Абдулафис ИСМАИЛОВАЗ** гудайвал хъана.

Жемиятдин тал алай месэлайрикай ачхудаказ вар бериндей къизувай адан макъалаяр газет келзвавайбуру хушдаказ къабулзава.

Конкурсыра гъалиб хъанвай юлдашриз ре-

дакциядин колективди агалкъунар рикъин сидкъидай тубрикава.

Премиян дипломар - 14 кегль, 1,5 интервал).

Тема ачууди я.

Пуд лагъайди - мектебра келзвавай аял-

рин арада “Виридалайни хъсан шиир” къи-

най. Тема ачууди я.

Конкурсыра гъалибчирин агалкъунар пулдин премийралди (1-чка - 3000 манат, 2-чка - 2000 манат ва 3-чка - 1000 манат) ва “Лезги газетдин” дипломралди лишанла-

мишда.

“Иисан мухбир” конкурс - 3000 манат.

“Лезги газетдихъ” галаз алакъаяр хъзвай ватанэгълияр патал им лап хъсан мумкинвал я, тъикл лагъайтла, макъалайрин я тема-

яр, я жанраяр сергъялтамишнавач. Къу патай гереңди активнидаказ алакъаяр хън, газетдин редакциядиз мукъвал-мукъвал макъалаяр рекъе тун, лезги жемиятдин тал алай месэлайр къарагъарун я.

Конкурсыра гъалибчирин агалкъунар басма авунвай къуд чарчелай чехибур хън лазим туш. Макъалайрин къилел гъи конкурс фикирда къуна къиенвайди ятла къеъд авун чарасуз я! Конкурсыра шартлариз жаваб та-

гуузай эсерар гъисаба къадач.

Милли журналистика, хайи чал хънник къетен пай кутурбур, газетдихъ галаз сих алакъаяр хъвейбур, развилирни, наразивилерни малумайбур, метлеблу, маналу макъалаяр къеъбур, лезги эдебиятдин ва мари-

фатдин рекъе камар къарагъурб - къ къелемар гъамиша хци яз амукърай, умурда агалкъу

СССР амачиз - 30 йис

Мердали ЖАЛИЛОВ,
литературадин отделдин редактор

СССР амачиз, яни чукӯрайдалай иниҳъ 30 йис алатнава. И вакъия чи обществода, иллаки телеканалра гегъеншдиз къейдзана. 1-январдилай иниҳъ саки гъар юқуз, “Без СССР 30 лет” лишандик кваз, неинки Россиядин, гъак! СССР-дик кваз хъайи вири республикайрин, гила государствойрин къисметиз талуқъ документальный фильм мэяр, виликан чи чехи уълкедин жуъре ба-жуъре пилепе (Азербайжанда, Гуржистана, Прибалтиканда, Украинаада, Белоруссияда, Молдовада, масанра) къиле фейи ва гилани давам жезвай гъич рикъелни текъведай хътин мусибатар, магърумвилер, чукӯрунар раижзана.

СССР чукӯруни вири дуњия вичин адеддин юндай акъудайди, инсаният акъалтлай вагъши тарашунийнни а киль таквазай дяйвирин, терроризмдинни радиокапизмдин къаришмайра тунвайди чуњуњих жезмач. Дуњия нубатдин лап хаталу дядевин цараКе атанвайди хъиз гъиссазва.

Низ вуч гана?

Дуњядин дявекар чапхунчияр, абурун гъилибанар секин хъанвач. СССР гъык! чукӯрнатла, гила вири чулав къуватар (гъибетарни фитнеяр, жасусвилер, санкцияр, жуъреба-жуъре сектаяр, “аслу тушири” СМИ-яр, “инсандин ихтияр”, “демократия” хуъзвайбурун тешкилатор, ачухдаказ гъужумпиз майданрал экъечунар, “рангунин” революцияр ва икъл мадни) Россиядин Федерации дидбай акъудун, ина селигъя, къуйлавай, инсанрин садвал, бахтулвал, савадлувал, культура тун тавун паталди кардик кутаз алахънава. Россияни, вичин вахтунда Югославия, Ливия, Ирак, Афганистан, гила Украина хъиз, усаларун, күрук кутун, тараушун, инсанривай инсанвал, фуни яд къақудун асул мурад я.

30 йис идалай вилик чи ульке - СССР чукӯрун вучиз къиле фена? И кар гъык! алакъна? Им важибу суал я. Гъавиляя саки вири къалуруна газа касар (политологар, рөйбераар, журналистар) а суалдай киль акъудиз алакъзва. СССР хътин государство чукӯриз жедай къеле тир жал? Граждан дяведа чукӯриз, Антантадивай тергийиз тахъайди, фашистри Германиядивай (вири Европа галаз) магълубийиз тахъайди са дявени авачир вахтунда тахъай мисал авун? Им мусибат, магърумвал ва вичикай гъар сада нетижка худун лазим тир тарс я?..

1991-йисан декабрдилай гатунна, СССР-дикай алатаи вахтунай хъиз раҳазва. Миллионралди кесиб факириар, чин хайи мулкарал киль хуз тежез, мигрантиз - къекъверагиз элкъиенва. Долларар, девлетар къватнавай хванахвариз им мадни къулаг, чеб мадни девлетлу ийидай рехъ хъанва... Ихтиин гъахъузувили санлай вири Чилин ташасузвал къурхулувипик кутунвайди анжак келлегъузы гъисставун мумкин я. Гъавиляя камалу къилери лугъузва: алай вахтунин шартлар дуњядин дяведик цай кутуртла, ана садни гъалиб жедач. Гъавиляя дяве галачиз, маса тегъерда, месела, исята дуњядал иллитетнавай түгъвалдин (азаррин), жуъреба-жуъре чуъръикринни гъибетрин, санкцийрин, таларинни къуруськин, коррупциядин къумекдалди сада-сад күлдиз алакъзва. Месела, Европадиз Россияди газ маса гузва. Лап ужуз къиметдай. Ана чигаз “такъандай” амаларзава, мадни ужузарун паталди. Базар я къван...

Россиядин фу нез, адаz “чапхунчи”, “душман” лугъузвай “стхаярни”, “къуншиярни” паро хъанва. Вучиз?

Са хейлин эксперти, политологи

къейдзавайвал, ихтиин гъалар арадал атуни асул себебарар чи обществодин къенепата хъана, гилани ава. Яни, бубайри лугъудайвал, къеняй хун тавур цал къеций хаз жедач.

СССР чукӯрун къиль кутурбурни сифте нубатда чина авай. Нефс къвати, чипъя я къультура, я акъулдин деринвал, я гъейратдинни мурадрин михъивал авачир фасиъри, гъукумдин вожарар гъиле къунни (гъык! къунатла, гъар са душушдих вичин себебар ава), уълкедин тариҳдиз къуъягъиз хъана, ана михъи са затни тунач. И кар сифте Хрушев хътин тапан “ленинчи” гъиле къуна. Адан кар гъа башибузукъидин агуу чини ивидик кукумай несири (виликан кулакринни промышленникрин, базарчиринни алверчирин, радикалистрин, уълкедин катай хайнрин, чарабурун гъилибанирин рухвайрини рушари давамарона. Иллаки Хрушеван “къуъръуѓумдин” вахтунда дустаътрай ахъхайиз тур уголовникрини хайнри чи обществодин руѓудиз ягъун къуна. Эхиримжи раижзавай документрай акъзвайвал, 1946-йисалай иниҳъ Дуњядин къвед лагъай дяведа СССР-ди гъалибвал къаҷун эхиз тахъай вири къуватар, (США, Англия, Германия, Канада, Бельгия, Франция - вири Европа) социализмдин рекъел алай СССР-дал элкъевна. Адан мулкара, девлетра вил аваз.

Къулавайвал, стхавал, архавал гъина артух хъанатла, заз чидач.

“Рангунин революцийри”, террористринни экстремистрин, миллэтчирин, акъалтлай фашистрин басрухрик квачирбурни амач. XXI асирида инсанри XVI асиридин къайдада фагъум-фикирзава. Савадлувилелай авамвал, илимдилай къундарма вилик кутазва...

Им тушни бес СССР хътин, яни социализмдин рекъелай элячина, вагъши базардин, вири маса гуз, маса къаҷуз жедайдахъ инанмишарунин, жува жув виляй ветъинин, къультура, савадлувал, таъсиб, тарих, тартиб квадарунин, манатдихъ ягънамус маса гунин, тарашибарин нетижай? Иллаки америкиви “мезнат” Соросан премијарни пишкешар къаҷурбур гзаф хшка, “акъуллу” хъана. Къацу долларар акурвалди, каша къунай абурун вилер алахъна, акул кваҳъна... Девлет тарашун, къеңез акъудун, халъдин агъвал къаңел вегъин, жувандалай патанди вилик кутун ва икъл мадни маса керематар давам жезвайди и ийкъара Къазахстанда къиле фейи, Украинаада, масанра давам жезвай, чина гагъ сана, гагъ масана арадал къевзай хъиткъин хъунри, цаяр къунри, ятар ақалтунри, маса мусибатрини субутзашвани?! Алай вахтунда чи общество (улькедин къурулуш), за къатлувайвал, Чехи Октябрдин революциядилай вилик дарежадал, гъаларал хъфенва. Улькедин ағалияри сад-садавай къакъатнавай еке къатариз пай хъанва. Им хуссиятдихъ ва адахъ галаз авай алакъайрихъ галаз ала-къалу яз арадал атанвай гъал я.

Октябрдин революцияди вилик эцигай мурадар экъубур, михъибур, зегъметчи инсанар, инсаният санлай зулумдикай худун паталди тир.

А революцияди чи ульке СССР 30 йисуз (1917-1947) чехи къве дяведай, гъакъван еке чукӯрунрай акъудна. СССР дуњядин лап къудратту державадиз элкъубурна. Халъдин лап кесиб къатариз эвелимжи гerek вири шейзин къиметар ужузариз этчай.

Бес гилан 30 йиса вуч авуна? Кесиб вилин, экономика къватунин менгенайрай акъуднани?! Базарди, къиметар са къатда хкахуни кесибар мадни эзмишзава. Къалахадалди таъминвал, гъардаз вичин киль хуъдай рехъ жағырун, пакадин ийкъак умуд кутун... И месэлайра гъи гъалда аватла, и ийкъара Президентдихъ галаз къиле фейи ачу пресс-конференциядани геъеншидиз лагъанва. За тиқарзавач...

Россиядин Федерации хъайлтани битавдиз амуқун чун, вирибур патал еке бахт яз гъисабна къланда. 90-йисара Горбачевал гъуѓуњин, ельцинин “виклервал” себеб яз, Россия чукариз пайна къятънавай. И кардикайни гила лугъузва. Удмуртияди сифтебурукай яз вичин “суверенитет” малумарна. Адан гъуѓуњналаз Якутияди, ахпа Уралди, Карелияди, Татарстанди, Башкирияди... чин къилдин государствояр тешкилнавайди малумарна... Кавказни къулухъ акъвазначир...

Аллагъиз шукур, гена акъулту къильер амуқъна. 1996-йисуз Россиядин Федерациидин вири республикайрин къилери Федерация хъун патал цийи договордал къулар чуగуна. Хвена Россия!

1999-йисан август-сентябрдин варца-ра Дағъустандал бандитрин международный тешкилатор гъужумайла, дағъвийри чеб вужар ятла чирна. Дағъустандин аслу туширвал, Россиядин битаввал хвена! Им мадни чи вирибур садвал мягъкемарай вакъия хъана. Гъа члавалай Россия метлерилий къарагъ хъийиз этчина...

Амма чи къватнавай экономика? Ичи хъанвай хъирерни шегъерар? Бес абур чин лазим дережайрив мус ва ни ахга-къарда?

Ингье СССР амачиз 30 йиса чун гъи гъалдиз гъанатла, гъыхътин “тарсар” чи халъкариз ганватла...

Нетижая хкудайла, вирибуруз хъсан жеда. Дуњяди, иллаки чи патарив къиле физвай вакъияри чаз тарс хкудуниз, садвал, мукъятивал хуънин эвер гузва...

Чукӯрун нин ният тир?

Куње садра фикир це: Беловеждин тама, халъкарий чинеба, депутативай хабарни таъкуна, СССР хъун патал вири халъкари сес гайи референдумдилайни гульбъуниз, ахътин Союз тегр авун малумарзавай СНГ-дин “икърар” кутунайбуру (Ельцин, Кравчук, Шушкевич), “квезд кълан къван суверенитетар къачу!” лугъуз, акъалтлай чулав къуватрал чан гъйбайбуру нин фикирар чал иллтина, нин къулаз къуват артухарнатла?

Риқл СССР-дал “къайи дяве” лугъудайди иллтлай Америкадин къилин идеологрикай сад тир Аллан Даллесан (1945-йис) гафар хъкъвеза: “Дяве къутягъ жеда, вирибур гъэр жуъре секин жеда, чин къайгъурик эхчекъида. Чна лагъайла, чахъ авай вири... къизилар, мал-девлетдин мумкинвилер инсанрин мефтлер чакайеал, шаклуевал, ахмакъвал, адалатсузвал артухарнлиз серфда. Инсандин мефт, акул фад дегиш жедай замлар я. Абур къайдадикай хкатайла, чна яваш-яваш а инсанрин къиметту, къувату ивирад тапанбурулду эвзэда, чна цазвайбуру хъсанбай тирдахъ инанмишарда... Чна ана (яни СССР-да. - М.Ж.) чи терефдәрар, чаз къуллугъдайбуру, чи къумекчияр, чи фикирар машъурдайбуру жағъурда. Гъабурун къумекдалди чна ана, кам-камунихъ акализ, садазни хабар авачиз, чакайвал твада. Ахътин бедбаҳтвилер ана жеда хъи, гъич садрани садазни мутьузы тахъай халък вич-вичелай зайди фунал, акулдивай къакъатнунал, эхирин, вичи-вич тегр авунал къеда...

1945-йисалай иниҳъ алатнавай вири де-вира Америкадин маҳсус къуллугъири и пландал лап гужлудаказ къалахис хъайди, абуруз къумекдай гъилибанарни инай, чинай, кълан къван жағъайди ва гъавиляй чи къудратту ульке чкайди чи эхиримжи 30 йисан тариҳди, гъатта алай вахтунин бязи гъерекатини ахуздиз субутзашва.

Чи вилик финиз къеңи гуз, сад тир рехъ инкар ийиз, чи игитвилерал, агалъунрал хъен вегъез, курилди, акъалтздавай несирил менфтлер чукӯриз, руғъера гъулгъула тваз алахънавай къуватар тимил туш. Чаз “къайи дяве” лугъудайди акъалтлайвай хъиз тир. Гъакъикъатди маса тегъерда баян гузва: дяве давам жезва... Са жизви бушвал къалпрайла, “идеология чаз герек туш” лугъуззвайбурухъ яб акализ, абуруз гелеваз фейитла, чаз тъйхъти чулав идеологи и дуњия мадни чула-вардатла лугъун четин я. Аллан Даллесан доктринадал къулзавайбурун къадарар тимил хъанвач. Я читандилай къеңе, я адан къенепатани. Чун “деполитизация”, “декоммунизация” хътин гафархъ галаз саки вердишарнава. Гуя абуруз гъич са жуъредини чурувал квайди туш. Амма килиг, чи шегъеррани хурера гъикъван тъварар алуудиз, “цийи” тъварар гунал машъгул хъанватла. Ленинан, Стalinan, Марксан, Кирован тъварар алуудайла гузайбурун лайихлувилер гъакъван винизбур тир жал? - суал къвэзва.

Советрин девирда чун са халък тирди вирибуру гъиссазай. “Зи адрес СССР Союз я!” мани лугъузай. Гилани “Зи адрес Россия я!” мани тамамарна къланзана. А мани чи государство-дин Гимн я.

Россия - чи хайиди, чи паклу Ватан, Россия - чи бағыриди, чи кълан диге! Къудратлувак къастарин, машъгурувал къакъан
Ви къисмет я, девлет я мидаим еке!

Машъгул хурай мад ви ад, Бубалух азад, Чи халъкарин садвилин къадимлу къеле. Несилри тур камалдин я им жанлу чад!

Чи дамах - ульке!..

Мегер им чун вирибуру - россиявияр патал сад тир жанлу мани тушни! Ихтиин гереквал ни инкарда? Идеология герек янни, тушни лугъуз, ни тапан гъуҗетарда?.. Россия чахъ авай тек сад, ам хъун чи вирибуру буржү тирди ни инкарда? Инкарзавайди чи душман тахъана, маса вуж жеда?..

Алирза Сайдован - 90 йис Эбеди тівар тунвай шаир

Мердали ЖАЛИЛОВ,
литературадин отделдин редактор

Гъилевай йисуз чи хейлин нуфузлу тівара-
рин сагыбар тир рухвайринни рушарин юби-
леяр жезва. Абурукайни сад, Дағыустандин
шиириятда хыз, вири Кавказдин халкъарин
әдебиятдани медениятда вичин тівар къи-
зилдин гъарфаралди къиенвай шаир, Госу-
дарстводин Стәл Сулейманов тіварнұхъ
галай премияндаураштада. Алирза САЙДОВ
я. И йикъара адан 90 йис тамам хъана.
Дағыустандин яратмашид интеллигенция-
дин, илимдинин ахтармишунрин реке зель-
мет чүгизвай общественностдин, санлай
вири халкъдин гөгөнш къатар патални им
къетен вакъяна, гъар са патахъай гъазурви-
лер акуна, къейдна қланзаяв юбилей я. За
умудзала, и кар кылени фида. Ахцегъани,
Қыларни, Дербентдани, Махачкъаладани,
маса меркеэрани...

Алирза Сайдов, вичел чан аламаз, газаф
ксарин къанажагъда, руғыда, къатұнра,
къинра гъакъван михы, экү хиялар таз, вич
гъакъикъатдани риваятдиз элкүненвай ша-
иррикай сад я. Стәл Сулейманов гъильни-
з, за къатлувайвал, ада хыз, чи халкъдин
тівар вири чөхи улыкведиз за къунши рес-
публикаризни (гила государство) машы-
ур авур маса лезги шаир гъелели малум
түш. Я адакай къван рикъя къевзвай хуш ке-
лимаярны масабурукай лагъанвач.

Алирзади вичи шаирдин асул везифа вуч-
ятла, лап устадвиледи лагъанва:

Инсан! Инсан! Къецел тіурған алайла,
Гъах зи рикъиз - ачук я рак вун патал.
Гъах зи рикъиз - ана экени чимивал
Хузыза даим за инсанриз гун патал...

Алирзадин мад са шири къелин:

Зат дүньядал затын қландач, са затын.
Михы цавни, мублагы чилни квез хъурай.
Тафаватсуз жемир анжак гыч садин,
Цүн хълерни цин селлер зал къевз
хъурай...

Затын қландач: фуни, ядни, партални,
Анжак зал күб дертни гъам гәй
къушар ягъ;
Бес язи рикъ вири къушар паталди,
Шаирдин рикъ чилин шардиз ухшар я...

И саяғда халкъдихъ, инсанитдихъ га-
лаз раҳаз алакъайди планетадин шаир туш-
ни бес!

Алирза Сайдов збеди яз халкъдин рикъ,
меце, гъар йикъан женгчи крара амуқьадай-
дакай маса чөхи шаир Ибрағым Гъүйсей-
НОВА къиенва:

Кипигзава диде вичин баладиз -
Гъихын викъегъ шаир хъана хыцикай,
Къулан вацун гүнездизни къузадиз
Алхишин гаф къвадарзай мәсикай.

Тарифзавай санлай вири улыкведин,
Регъбердикай риваятар теснифдай.
Къван жез гъазур инкъилабдин бинедин,
Тарихданин гележегдин тарифдай.

Къал къачуна, гъатна чилин бягъсина,
Шарвилдин къамат акваз виликай,
Хчин рикъел хирер жезеа женгина...
Са риваят жезеа эхир вичикай...

Шаир гъахъ я. Алирза Сайдован ирс, ри-
воят хыз, халкъдив гума, инлай къулухъни
лезги чал, чил, халкъ амай къван амуқъда.
Уруссин чөхи шаир Евгений Долматовский-
ди къейд авуравал, Алирза Сайдованай "ша-
иррин республика тир Дағыустандин баркал-
ла мадни виниз хажиз" алакъы.

Шаирди вичини пис лагъанвач:

Каеказ! Зун еи разгарин са ккыл я,
Умудзала хажиз вакай хкат тийидай.
Ви гъайбатлу гъульдерин са смыл я,
Гару яна, къецел ават тийидай...

Ихтин садвал, хай чилиз вафалувал
устадвиледи къалуриз алакъай маса лезги
шаир...

Алирза Сайдовакай къенин аямдин векил-
рини лагъанвай марагълу келимаяр газаф я.

* * *

**Мегъамед АГЪМЕДОВ, Дағыустандин
халкъдин шаир, писателрин Союздин пред-
седатель:**

- Алирза Сайдов, гъакъикъатдани,
халкъдин умудралди яшамиш хъана. Ада
вичин халкъ, халкъдии ам вич хажна. Ца-
вуң гъетер, кометаяр күккүз-хакхъда,
амма гъакъыкъи шаирдин эке садраны хакхъ-
дач. Чеб чи арада амачирлани, абурун эсер-
ри халкъ иштевелер руғыламишда. Маса
шаирар чеб амай къван яшамиш жеда. Алир-
за хытин шаиррин женг халкъ амай къван
давам жеда.

Алирза Сайдов са халкъдинди вай, вири
халкъарин милли руғыл ва къанажагъ хаж-

вай ам акунмазди, заз хуш хъана. Жував
гекъигайла, ам чранвай кас тирди за гъа
сифте деңкүкъайра гъиссна. Гъульгъунлай,
йисар къевз фирмадай, и кар тестикъни
хъана...

* * *

Гъажи ГАШАРОВ, ДГУ-дин профессор:

- Вичел чан аламаз, Алирза газаф кри-
тика авур шаиррикай сад я. Гъелбетда, зур-
ба шаир хыз, им адан бажарагъ къалуриз-
вай лишанрикай сад тир. Зун аспирант яз,
сифте макъалани а вахтунин "Коммунист"
газетдиз Алирзадин гъильелай фенай. Лез-
ги литературадиз ада гъайи къван үзүй-
штерикай за газаф лагъанве. Адаз неинки
Дағыустандин, урус литература чидай,
гъакъни ам дүньядин литературадикай
тамам чирвилер авай шаиррикай сад тир.
Уруссин литературада машауыр шаирар
хъай Белла Ахмадулинадихъ, Роберт Рож-
дественскийдихъ, Андрей Вознесенский-
дихъ галаз санал келей ада дагъвирикай
камалдив, акылдие ацланвай гаф күсни агъа-
да аваирди вичин яратмишунралди, бажа-
рагъдалди тестикъни. Москвада М. Горь-
кийдин тіварнұхъ галай литературадин
институттада келезавай йисара Алирза Са-
йдова Виссарион Белинскийдин тіварнұхъ
галай премия къачузай.

Үмудрдин къене ам къулугърихъ, че-
хү тіварарихъ калтуг тавур шаир я. Авай
гаф чинал лугъудай викъегъ инсан тир. Ин-
санвишин ерийриз хас мад са хъсан лишан
къейд тавуна жеда - мугъманпересвал.
Ам, дүгъриданни, мугъманрал, ярап-дуста-
рап рикъ алай ачуҳ инсан тир. Гъеле вич студ-
енттін яз, Москвада келезавай йисара ада,
М.Ломоносов тіварнұхъ галай госуни-
верситеттедиз фена, аныни Дағыустандай
атанеяй ватанээльпир жағырдай. Санал
къеатдай, ватанэгълы студенттар кафедиз
тухудай. Рикъ, гъыл ачуҳ жумарт кас тир...

Лезги халкъ къве патал паюнин нағы-
къан месәләни ада, сиғтебуруқай сад яз,
күсни киче таҳъана, къарагъарнай. "Лез-

ги, поэзиядикайни умудрдикай сүзгебе-
тарнай..."

* * *

И рикъел хунар вири чна чи газетдин ала-
тый йисарин нұмрайрай, архиврай къачунва.
Алирза Сайдоваз бахшна къиенвай үзү-
ралди эсерар генани гъалтда. Ингье сад Қылар
райондин Худат хуяр къиенва.

Медет ЭРЗИМАНОВ

"Хъсан хъана Лезгистанда зул аеваз".
Алирза САЙДОВ

Шаир, мадни Лезгистанда зул ава,
Авахъзава Шагынабатни, секин яз.
Ваҳх дустарал кыл чуғавадай тұл аявай,
Тахтана вун, чи гүзгүзүлар серин я,
Хъша, шаир, Лезгистанда зул ава.

Ківалевайда тағайтлани мүмкінвал,
Силибидал, Шагынабатдал иліфдай.
Чна хъуда ви утагъдин секинвал,
Шагынабатдин абукеөсер теснифдай,
Хъша, шаир, Лезгистанда зул ава.

Хъша, шаир, Лезгистанда зул ава,
Зул ацланва ви шиирдин чаларив.
Шишинаррин шағын хилера тұл ава,
Стхаяр хъиз раҳаз қлан зи къваларив,
Хъша шаир, Лезгистанда зул ава.

Пешери ваз әверзава зулавай,
Алкіз қлан яз ви үлән аявай хурудал.
Ваҳх пешериз тәмен гудай тұл аявай,
Абур гару вегъезва ви парудал,
Шаир, мадни Лезгистанда зул ава.

1978

* * *

Шаир Алирзадихъ яланвай, адап сеси-
нихъ яб акализ, адабай чирвал, насят къачуз
қланзаявай шаирарни гъикаятчыар, художни-
карни манидара, журналистарни публи-
цистар, алшарн критикар гилан газаф я.

Дағыустандин халкъдин шаир, Алирза-
дин умудрдин юлдаш **Хамбиче ХАМЕТО-
ВАДИН** гафариз яб ўе: "Виридалайни чөх
шабағы, тівар - им халкъдин рикъ алай клас-
сик хъун я. Закай гыч тұлап шаирни же-
дачир, эгер лезги, Дағыустандин эдеби-
ятдин классик Алирзадихъ галаз яшамиш
хъун къисмет хъаначыртла..."

* * *

И царапин автор тир заз лезги халкъдин
шиириатдиз, журналистика дид, публицистика
диз рехъ ачхайбуруқай сад Алирза Сайдов
хъайдал шак алач. Гъадан жумартвал, же-
гылыпин патахъай къайгъударвал себеб яз,
"Лезги газетдиз" (а чавуз "Коммунист") зи сад
лағай фельветон, вични шиирралди къиен-
вайди, "Яд Лахама ава" чапдиз акъатнай.
(1958-йис).

За а чавуз жуван хайи хурун - Миграгъ-
рин юкъван школадин 8-класда келезавай.

Гүзгүзүлай, гъа Алирза Сайдов, Дағыустан-
дин халкъдин шаир Шагынабат Шагынабат
себеб яз, закай Дағыустандин жегъиль пис-
ателрини советчанийрин (1960, 1962, 1965 ви
маса йисар) иштираки хъана. И карди зи
рехъ ДГУ-дин филологиядикай факультетдиз
ачуҳ.

Лезги литературада алай вахтунда чин
хиве еке жавабдарвал къачуз алакъынай
хейлин авторри - Алирза Сайдован руғын
нев агадынай шаирини гъикаятчыри
къвалажаза. И царапин автор хъиз, "Дағыустан-
дин халкъдин" тіварар алай Абдуслем
Исмаилов, Арбен Къардаш, шаир-устад
Зульфикъар, хъсан гъикаятчи Нажмудин
Шихнабиев, шаир ва публицист Ризван Риз-
ванов, Абидин Камилов, Сайд Гъүйсейнов,
Ася Абасова, Пакизат Фатуллаева, Абдул
Ашурагъяев, масабур гъа жергедай я.

Алирза Сайдован нев, ирс, еке тәжриба,
чылап девлет, теснифунин устадвал чав
гума. Несилри инлай къулухъни а тәжриба
девамарда.

Чна чи классикдин ирсиниз талуқкы мате-
риалар инлай къулухъни газетда чапда. Буюр,
къыхъ, рикъел хжин, чирин чөхи ирсинин дев-
летар...

заявай шаир я. Ада са Лезгистандикай, Ава-
ристандикай ва я Дағыустандикай вай,
Азербайжандикайни, Гуржистандикайни,
Россияндикайни, Африкадикайни - вири дү-
ньядикай манияр лагъана...

* * *

**Мегъди МЕГЪДИЕВ, "Лезги газетдин"
виликан корреспондент, РФ-дин культура-
дин лайиху работник:**

- Зунни ам таяр я. Чна газаф йисара са-
нап, са кабинетда, са отделда къеалахна.
Хийир-шийирдикни чна санал шерикеалдай.
Чун санал командировкайраны хъана. Гъакъ-
хъайла, заз ам хъсандин чинни иида...

* * *

Абдулашид РАШИДОВ, "Цийидүнья"

газетдин виликан редактор:

- Зун Ахцегъиз хтана, райондин газет-
дин кылпе авай вахт тир. Са десте писа-
тепар илифнавай.

Жамиесеб Саларован кефир авай лагъа-
на ван хъайла, чун Рутуплиз фена. Зайиф
хъанай ашукъ азарлудаказ къатканвай.
Адан кроватдин къилихъай цлак Алирзадин
чөхи шикп квай. Чун атана акурла, хөши-
вилай ачуҳ хъана, гүя тұлапни алатна, ам
месин кылпе ацуқына. "Пайғамбар хъитин
вун зи кылыв атана атана, гила заз къеит-
тани къайгъу түш", - лагъана, мугъманрн
хаттурдай хъиз, чахъ галаз са къас фу тұль-

Абдулафис ИСМАИЛОВ

(Эвел - 2021-йисан 48-нумрада)

Асиар алатаила, къудратлу Римдин къисметни гъя идаз ухшарди хъана. Империя къве патал пайна. Аданрагъэчъчай пата девлетлу Византиядин пачагълугъ арадал атана. Тарихийри фасагъатвилелди луѓуза: "Византияни коррупция гафар синонимар я". Византиядин тарихчи Никифор Григора къхизвайвал, и улькведа, суд-дуван иидайла, ачуҳдаказ ришветар къачузва, къуллугъар маса гузва. "Арада чурукъ авай къве терефдивайни ришвет къачузва. Судди ришветбазилия кар атланвай къуллугъчиди пачагъдид ада лагъай къадар пул гана, арза авуртла, регъберди суддин къараар къуватдай вегъезва, "чиновник" къуллугъдин рекъя виниз хажзава, ахпа ада мадни гзаф ришветар къачузва.

Император Юстиниана вичи къабулнавай законриз килигна вать, ни вичиз гъыкъван гзаф пул, девлетар гузватла, гъадалай аслу яз къа-

чугъваз. Амма икъван чавалди ам гъич садавайни терг ииз хъанач.

Тарихдай аквазвайлал, обществодин хушбахтлевал, хатасувал ва гележег аслу я, коррупциядин дережа - обществодин рульгъдин, марифатдини ахлакъдин михъивилелай.

Коррупция, "рак" тъвар алай залан узърдиз ушшар авай хътин, обществодик акатдай азар я. Халкъди нағъахъ луѓузвайди туш: "Балугъдик къилелай эгечна ял акатда". Эвелни-эвел ам яшайишдинни идара авунин къурлушрик акатда, ахпа обществодин вирин патарихъ метастазар чуклурда.

Къачун чна образованидин хел. Школада беъем чирвилер къачуз тахъана, ЕГЭ-дай 100 балл хъанвай (квезд чизва, ихътич нептижка хейлин душушира пулдихъ къачуз жевъвайди) жегъил, са четинвални авачиз, вичиз клани институтдиколледжик экечизава. Гъакъицатда, абурухъ гъыхтич чирвилер жевъза? МГУ-дин журналистикиадин факультетдин доцент Анастасия Николаевадин гафай, алатаи ийисан 1-курсунин 82 процент студентри, абурун жергедай яз ЕГЭ-дай

дадиз элкъуърнавай: ришвет таганмаз, гъич са карни вилик физвачир. Дагъустанвийрин рикъел алама, тек-тук душушишар квачиз, вири къуллугъар маса гузва. Бязи вахтара лагъайла, - аукциондилай хъиз: ни гзаф гайтла, къуллугъдаль гъам эцигъзавай. Гъя икъ капитандини гъкумдин садвал арадал атанай. А ийисара угъридовайни, къачагъдивайни чехи къуллугърал акъвазиз жевъзай.

Государство чкъидай гъалдиз атанвай. И гъалдиз ам гъанвайди, гъелбетда, коррупция тир. РФ-дин Президентвиле Владимир Путин хъягъайдалай къулухъ коррупциядихъ галаз женг чугъваз башламишна. Икъ, хейлин ийисара чуныхунар, законсузвилер ийиз, чеб халис ханар-бэглер хъиз тухуз хъай Сахалиндик губернатор А. Хорошавин, Коми Республикадин "иеси" В. Гайзер, 16 ийисуз Марий Эл Республикада "пачагъвали" авур Л. Маркелов ва масабур уголовный жавабдарвиллиз чугуна. Ахтармишунар авурла, абурун къвалиер милиардрилай гзаф пулар жагъана. Гъгульналлаз тахсиркарвилера абурун гъилибанвал авур ришветчияр-чиновникар къуна.

Тъхътих хъайттани месэла агалкъунралди гъялунин къилин шартл халкъди властриз ихтибар авун я. Коррупциядихъ галаз женг чугунин месэлада - иллаки.

Виликдай МВД-да чехи къуллугърал хъайи генерал-полковник, тежкибалу политик, идара авунин бажарагъ авай Сергей Меликов, коррупциядихъ галаз женгина авай государстводин гзаф къуллугъчирилай тафаватлу яз, а кардихъ инанмиш яхъи, тек са жазаламишдай къуватралди коррупция терг ииз жедач. Ада гъисабзава хъи, коррупциядихъ галаз женг - им хчи, яргъалди фидай, муракаб гъал я. И карда агалкъунар хъун патал гъар са агъалиди, дуъз тереф къуна, активдаказ иштиракун герек къввеза. Халкъ желг авун патал эвелни-эвел яшайишдин ва марифатдини ахлакъдин месэлэйр гъялун чарасуз я. И месэлэйреспубликадин регъберди гъялни иизива.

Сергей Меликова, кабинетда ацукуна, чиновникрин докладрихъ, гъахъ-гъисабрихъ яб акалзувач. Ам гъамиша халкъдин арада ава. Мукувал-мукувал районриз физ, чкайрал арадал къвзвай гъалар вичи чирзава.

рар къабулзава. Адаз вичин раятравай (пачагълугъдин гражданривай), квачир тахсир кутуна, эменини къақұдиз регъеть туш", - къхизва Никифор Григора.

Ағзур ийисуз дүньядад хъайи девлетлу империя, гүзел шеъгерин арада виридалайни гүзелди хъайи адап мөркез Константинополь яшав-яшав къватна. Себеб? Къенепатан татуғайвилер: коррупция, гъукум гъиле авайбур девлетрин гүгъуна хъун ва и гунаға авайбур девлетар гъизвай гъукум чипив гумукъун патал абуру сада сада халкъди женгер чугун.

Зайиф хъанвай Константинополь 1453-ийисуз түркери империяди къуна. Константинополдик Стамбул - Османрин империядин мөркез хъана. Ахпа, вич гъыкъван гужлуди хъанатлани, идалай гүгъуныз 500 ийис алатаила, дүньядин сад лагъай дяведа Османрин империя къватна. Пачагълугъ чукунин къилин себебрикай сад ана коррупцияди цүк алхъяюн тир.

Гъукумдин къурлушра гъахъай хайнри, коррупционерри къецерапатан душманирвай төм гъиз тахъай къудратлу Советрин Союз, куквари, гъуычре хъиз, къенепатай түнна күтъяна. СССР чкъида лагъана фикирдизни гъиз жедачир. Амма улькведа эхиримжи ийисара коррупция луѓууз тежер къадарда геѓенш хъуни государстводин хатасувал худай къуллугърик къурхулувал кутун геѓек тир эхир. Ихътиханын къадар 1 триллион доллардив агақъазава. Евросоюздин экономикадиз ришветчий 120 млрд. евродин зарар гузва.

Россиядин экономикадиз гузвай зиянни чехиди я. Генпрокуратурадин делилралди, коррупциядихъ галаз алакъалу яз шаз къарагъарнавай уголовный крарай чи улькведин экономикадиз 63 млрд. манатдилай гзаф зарар ганва. Амма зурба коррупционеррин чехи пай къуна дустагъда тваз тежевайвиял гъакъицатда жевъзай зарар хейлин гзаф я. Са жерге СМИ-ра ихтилат тринлионрикай физва. Виридалайни гзаф ришветар къачузвайбурун къенкъиве Москва, Татарстан, Ставрополье, Подмосковье, Башкирия ава.

РФ-да ришветбазилихъ галаз женг чугун а карди четинарзава хъи, 90-ийисара гъар са министрдин ва абурун заместителрин патав США-дай атанвай "советник" гвайла, чи улькведа коррупция идара авунин къай-

Коррупциядиз - женг!

Ам къанихвални хайнвал я

100 балл авай 15 касди, ахтармишунрин диктант - са чин чарчел алай текст 24-25 гъалатл кваз къхъена, амайбуру - 8 ва адапт тымил гъалатлар кваз. Ихътихин савадсузбурукай неинки Россиядин, гъакъл дүньядин къенкъивеи вузрикай сад тир университетдин студентар хъун! Амай вузрик экечайбурун чирвилер гъи дережада аватла, фикирдиз гъун четин туш. Гзафбурувай түкъвена я хъиз, я къелиз, я раха жевъзач.

Школада ихътихин чирвилер къачунвайбүр чин "100 баллар" гъаз мулалимар, дуухтурар, инженерар, юристар, политикар, дипломатар гъазурдай заведенийрик экечизава. Дипломар къачуна, къалахэрл алкъавазава, регъбервиллин къуллугъудални. Чирчирвилелди я ришвет гуналди. Гъя икъ гъар ийисуз тъяихътихин пешекарар чи идарайизни карханайрдиз къвевоза. Абурун къалахадин менфялтувал, нетижаяр мегер хъсанбүр жедани?

Къайдаламиш хъанвай коррупцияди неинки экономика вилик финиз манийлал гузва, агъалийрик дуланажағындережа агъзарзава, ада гъакъини, марифатдини ахлакъдин ивирап къиметдай веъинанди, обществодин къадакъар бушарзава, къенепата наразивилер, ихтибарсувал арадал гъизава. Государство патал ибур гзаф хаталу крар, гъалар я. Гъавилий вилик фенвай вири ульквейра государстводин, санлай вири обществодин хатасувал хуынин карда коррупциядихъ галаз нетижалу женг чугун эвелимжи нубатдин везифа яз гъисабзава.

Вирина къвердавай хчи жевъзай коррупцияди дүньядин экономикадиз екез зарар гузва. Виридуңындин банкди гъисабзавайвал, ийисан къене дүньяда гуз-къачузвай ришветрин къадар 1 триллион доллардив агақъазава. Евросоюздин экономикадиз ришветчий 120 млрд. евродин зарар гузва.

Россиядин экономикадиз гузвай зиянни чехиди я. Генпрокуратурадин делилралди, коррупциядихъ галаз алакъалу яз шаз къарагъарнавай уголовный крарай чи улькведин экономикадиз 63 млрд. манатдилай гзаф зарар ганва. Амма зурба коррупционеррин чехи пай къуна дустагъда тваз тежевайвиял гъакъицатда жевъзай зарар хейлин гзаф я. Са жерге СМИ-ра ихтилат тринлионрикай физва. Виридалайни гзаф ришветар къачузвайбурун къенкъиве Москва, Татарстан, Ставрополье, Подмосковье, Башкирия ава.

РФ-да ришветбазилихъ галаз женг чугун а карди четинарзава хъи, 90-ийисара гъар са министрдин ва абурун заместителрин патав США-дай атанвай "советник" гвайла, чи улькведа коррупция идара авунин къай-

Тек са 2015-ийисуз Краснодардин, Ставрополдин краяр, Ивановский, Новгородский, Челябинский, Омский областар, чуныхунар ийиз, чин тъвар къацарай къуллугъчиркайрикай михъи авуна. Вири а ийисара, Москвадилайни Петербургдилай эгечна, вири регионара коррупциядихъ галаз женг чугуна. Гъя гъисабдай яз - Дагъустандан.

Рикъел ххин, рэкетириини инсафсуз къачағыри михъивилелди къвалахазавайбурув къил хажиз тазвачир. Къакъудавай, тарашибавай. Школа са гъилледалди күтъягъай, амма спортда ва криминалда машъурвал хъайибур политикардиз, гъукумдин къуллупшириз гъахъазавай, абуру чехи къуллугъар къазавай.

Вири хилера савадлу пешекаррз вилик фидай рехъ гъутъль авунвай, чин чирвилер, алакъунар, бажарагъ менфялту краиз элкъуърдай мумкинвилер амачир. Гъар гъихътихин хъайитни месэла тайин къадар пул гуналди гъялз жевъзай. Чиновнирин, иллаки законар хъудай органра, эвени-эвел полицияда къвалахазавайбурун арада ахътих гъал арадал атанвай хъи, ришвет къачун тийизвайда чапрасдаказ килигъзва, ам "жувардай" къазвачир. Хъсан-пис талгъана, виринара ва вирида хъузвай "адет" чуорзавайдас масакла гъакъл килигъда? Яргъал-мукъвал гъячарадакайни "жувардай" жевъзай, я тахъайла, ада вичиз а "адет" авачир маса чакда къвалах жагъурзавай. Ахътих гзаф авайни?

Владимир Васильев Дагъустандиз рекъе твадалди вилик квай ийисара коррупция мадни гъевенш хъана. Ачуҳдаказ, къуси айб тахъана, "гъаш" луѓузвай. Халкъди гъукумдиндиз ихтибар ийизмачир. Тахсирар лагъайла, "инсанрин шел-хвалдин ван текъвэз, риклин талларкай хабар тахъазвай" Москвадин хиве твазвай.

Республикадин Къил В. Васильева ФСБдин, прокуратурадин, МВД-дин къуватралди къилем тухвай серенжемри хъсан нетижака гана. Ахпа Дагъустандин рехъбервиле тайнарай Сергей Меликова кадрийрин политикардиз, гъукумдин къурлушра тур дегишилери, идара авунин ва инсанрихъ галаз къвалахунин жигъетдай къабулай савадлу къаррарпи коррупциядихъ галаз женгинин нетижалувал генани виниз хажна.

Региондин гъалар, агъалийрин менталитет хъсандин чизвай тежкирлай политик Сергей Алимовичан гъар йикъан къвалахдай аквазва хъи, ада инсанрин риклериз умудлувал, халкъдин патай гъукумдиндиз ихтибар хизва. И кардикай соцсеттер гъар юкъуз вишерадли дагъустанвири разивилин, хийирдуладин гафар хъизва.

Нагъахъ луѓузвайди туш: гъукумдин къуват халкъдин патай ихтибар хъун я. Гъар

Хейлин душушира гъа чкадал гъил-гъилеваз къумек гузва. Ахпа гъукуматдин совещанийрап къуллугъчиривай къевелай хабар къазва. Гъелбетда, ихътихин регъбердиз халкъди ихтибарни, гъурметни ийизва.

Амма ришветар къачунал, бюджетдин пулар чуныхунрал тамамвилелди эхир эцигнава, республика коррупциядикай михъи хъанва луѓууз жедач. Гъукумдин гъыкъван къеви серенжемар къабулзатлани, гъил михъи тушир чехи къуллугъчиржай жазаламишзатлани, ришветар улькведин вири регионара, гъа жергедай яз Дагъустандани, гъеллиг къачузма. "Къенкъивечивал", гъамиша хъиз, пулар гзаф къватл хъанвай меркездив - Москвадив гва.

Хабардар агъалийри дуъз луѓузвайвал, общественность къерех хъана, ришветчилихъ галаз ришветчирри "женг чугъазвайла", хъсан нетижака хъун мумкин туш. Ихътихин вахтара вилик пад къян тийизвай коррупциядикай вичи вич артмишдайди жеда. Ахпа, түгъывал хъиз, и залан тахсиркарвилел къвердавай гзаф инсанар желб ийиз, гегъенш майдандара чклида.

Икъ хъунин къилин себеб чи хуърерани шеърра, идараиринни карханайрин колективира коррупция ришвет къачун аквальтлай ахлакъсуз, айб гъидай кар яз гъисаб тавун, коррупция тақланардай, эхиз тежедай гъалар тахъун я.

Ихътихин сагълам гъалар гъукумдин вине авай идараирай гузвай буйругърлалди куъру са девирда тваз тежедайбур туш. Эвени-эвел абури инсанрин риклер, руғъдик, къилихрик хъана къанда. Абури гъукуматди гъар са агъалийдин ван салнай вири обществодин хийирдиз элкъуърна, умурърдин вири хилера къабулзатлай къайдайрал амал авунин ва вири халкъдин чалишишилери нетижака арадал къвзвай гъалар я. А гъалар коллективный ахлакъдихъ, колективный яз-намусдихъ галаз алакъалу.

И месэлада аквальтзавай неслидиз хизандава мектебда хъсан чирвилерни дуѓузгъун тербия гунихъ къетлен метлеб ава. Алай девирда дуѓуњадин капитализмдин сакланы къутъягъ тежевайвай кризисдин шартларда диде-буба, эвени-эвел хизандиз недай фу, алукъд

Къурагърин сад лагъай нумрадин юкъван мектебдин - 110 йис Чун патал ам халис муаллим тир

Абдула СЕМЕДОВ,
Къурагърин 1-нумрадин мектебдин
дидед чылан муаллим

Вичин вири уымуър акъалтзавай неслиздиз чирвилер ва тербия гүнз бахш авур и мергъяматлу касдиҳъ галаз зун сифте яз гуруушмиш хъайдалай иниҳх хейлин вахтар - тамам яхцурни цикъвед йис - алатнава.

1970-йисан 1-сентябрь. За Къурагърин юкъван школада көлиз башламишина. Пуд лагъай тарсуниз чи классдиз вичив къадай парталар алай, чина милайим хъвер авай, са къадар яшар хъянтай муаллим гъяхна.

- Школадин директор Мегъамедэмин муаллим я, - къилин ишарадалди муаллим къалурна, лагъана заз патав ацукънавай ва захъ галаз санал интернатда яшамиш жезвай күтүлүви гадади. - Ада чаз химиядин ва биологиядин тарсар гуда.

Гъа ийкъалай чи гуруушмишвал башламишина ва идалай гурууниз саки къанни цүд йисалай виниз девирда чи арада анжак хуш рафтарвилер хъана.

Тәдәхүүттөөсүнүү педагогик сыйфатта. Къурагърин сад лагъай нумрадин юкъван мектебдин 1981-жылдын күнүндөн

Батандин Чехи дяве күтаягъ хъайи 1945-йисуз Къурбанов Мегъамедэмин муаллимди Къурагърин юкъван школа акъалттарна. Гъа ийсуз ам Дағыустандин пединститутдин химиядиннин биологиядин факультетдик эчекчина. 1949-йисуз, пединститут күтаягъна, ам Къурагъа тешкилнавай диде-бубадикай мағрум хъянтай аялрин детдомдин завучвиле, гъа са вахтунда школада көлүнинни тербиядин рекъяй школадин директордин заместителин тайинарна. Къве ийсуз Мегъамедэмин муаллимди диде-буба амачир аялриз бубадал авуна, абуру чеб етимар яз гысс тавун патал газаф зөгъмет чыгуна. 1951-йисуз ам Ашарин тамам тушири юкъван школадин директорвиле, гуруунын 1952-йисан мартдилай райисполкомдин халкындин образованинин отделдин заведующийвиле тайинарна. 1957-йисалай 1964-йисалди Мегъамедэмин муаллимди мад вичин хайи школада аялриз производственний рекъяй чирвилер гүнин карда директордин заместителинин везифаю тамамна. Гуруунын вад ийсуз мад детдомдин директор яз къалахна. Гъа ийсуз Къурагърин хурурун сечкичийрин талабанда Мегъамедэмин муаллимдин хиве Къурагърин хурурун Советдин исполнкомдин председательвилин везифаю тұна.

1982-йисалай 1989-йисалди Мегъамедэмин муаллимди вичин хайи школада эвелдей классдилай къеце къалах тухунин рекъяй школадин директордин заместителви-

ле, гуруунын директорвиле къалах хъувуна.

Акъазвайвал, Мегъамедэмин муаллимди саки вири уымуър акъалтзавай неслиздиз чирвилер ва тербия гүнз бахшна. Жувадан ученик яз, акурвал, гуруунын шумуд ийсуз къалахдин жигъетдай сүтбетар ийидайлани, за гысс авурвал, и муаллимдин хуш рафтарвилери а патал алай кас мягътелардай.

Зи рикел хъсандин алама. Ингье муаллим тарсуниз атана. Чин са тимил атутьайды тирттани, сивик мили хъвер кваз салам гана, ада чун цийи тарсунин гъавурда твадай. Гъавурда гъат тавур ва я тарсунин лап важиблу чаяр тади квачиз, са шумуд сеферда тикрар хъийдай. Анжак ахпа алатнавай тарс хабар къадай. Аялдихъ галаз къал алаа рахун ва я аялдин гуруулыда акъадай хътин гаф лугуун адаа ерли хас тушири.

Зи рикел ихътин са дуышуу хквеза. Химия жуваз хъсандақаз течирвилляя са сеферда Мегъамедэмин муаллимди гайи са суалдиз завай (белки, суал лап регъяди тир жеди) жаваб гуз хъаначир. Инал заз ада жуваз гъич багъишламишиз тежедай

Чөб чепел газаф ашукъ тир жегъил муаллимди бахтlu хизан яратмишна. Валентина Николаевнади адаа пуд гадани къве руш багъишина. Вичел чан аламаз (гъайиф хъи, ам са артух газаф яшар таҳъана, чи арадай акъатна) ада вичин вири веледрив көлиз туна, виридаа къилин образование къачудай мумкинвал гана. Акъул-камалдади тафаватту жезвай Мегъамедэмин муаллимдин веледри бубадинни дидедин тіварапар дамаахаза, чипиз гайи насиғъатрал амалзаза.

Жуван бейнида гъакъван дерин гел тур муаллимдикай завай мадни тарифдин кемлималяр лугууз жеда. Амма кар инаал алач. 1989-йисуз, сагъламвал зайдиф хүн себеб яз, муаллим къалахдивай къөрөн хъана. Начагъ яз больницада къатканвайла, зун адап къиль чыгууз фена. Инал заз лап гъайиф хъайи кардикай талъана жеда.

- Зун гъич са вахтундани чөхи крарихъни тіварапи халтуңчак, - вичин дерт ачуна муаллимди. - Квез малум тирвал, зи саки вири уымуър аялриз чирвилер ва тербия гүнз акъатна. За жув бахтlu кас яз гысабаза. Амма райондин халкынин образование отделди зи алахъунриз ерли фикир тагун тажуб жедайкар я.

Белки, и къалах райондин руководстводин лазим тир фикир тагунлай аслу хъана жеда.

Шаксуз, гъакъ я. Дағыриданни, хайи школа патал Мегъамедэмин муаллимдин чалишишилдерни алахъунар тикрар төхжербүр я. Заз малум тирвал, адан зөгъметдиз ганвай къимет "Соцсоревнования" лышандалди ва В.И. Ленин хайи ийкъалай иниҳх 100 йис тамам хъуниз талукъ яз ганвай "Гъакъисагъвилин зөгъметдай" медалдалди сергъятламиш жезва. Эхиримжи ийсара ла-

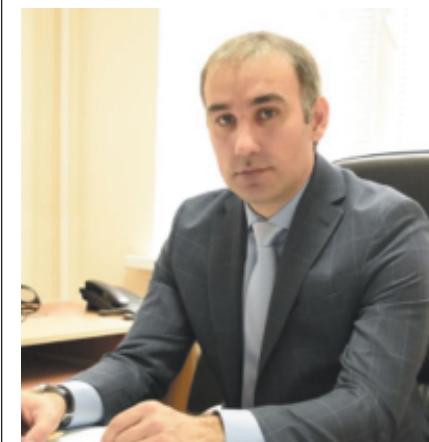
гъайтіа, чирхчирилдер себеб яз, бегем-виледи вад юкъузни везифафар къиле түхуз тахъай ксар чөхи тіварапи лайхху жезва.

Къурагърин сад лагъай нумрадин юкъван школада мукъват-мукъват шадвилин мярекатар тешкилзаза. И мярекатар чна Мегъамедэмин ва Валентина Николаевна муаллимар (рагъмет хүй чипиз) рикел хизива.

Шад жедай кар ам я хъи, Мегъамедэмин муаллимдин чөхи руш Светлана-ди Дағыустандин пединститутдин филологиядин факультет акъалттарай 1978-йисалай иниҳх саки яхцүр ийсуз хайи школада зөгъмет чыгуна, диде-бубадин рөхө давамарна. Алай вахтунда пенсияда ава, ял языла. Жувахъ галаз санал са классда көләй ва саки къанни цүд йисалай виниз девирда санал къалахай Светлана муаллимдин галаз гуруушиши хъувун заз акъалттай хуш кар хъана. Къөтөнде лагъай руш Иринади чи школадин библиотекадин заведующийвилин везифаю тамамарзаза.

Къурагърин сад лагъай нумрадин юкъван школа патал алай көлүнин 110 йис тамам хъанна. Лишанлу вакъиадихъ галаз алакъапу яз, чин вири уымуър акъалтзавай неслиздиз бахтlu гележег патал бахш авур муаллимдин экүк къаматар рикел хүн чи везифа я. Абурун тіварап, крат хайи школадин тарихдай акъатда.

Цийи тіварап

Илим вилик тухунай

Мерд Али ЖАЛИЛОВ

Цийи ийсан 1-нумрада чна, "Цийи тіварап - Цийи тебрикар" лишандик кваз, алатай ийсуз чин намуслу зөгъметдалди, чирвилералди, спортда ва маса хилера цийи агалкынар къазанмишай хейлин рухрайизни рушариз тебрикар реңкье тунвай.

Гъелбетда, чавай вири баркаллу тіварап а чинал гъиз ханвачир. Гыкъ хъи, чи халкын къагъириман векилрин гъакъындаа вири указар ва я цийи крарикай хабарар агақъазава. Амма абурукай гилани, инлай къулухъни чаз зенгерадинни, чарапалдини муштулухар гун да-вам жезва. Ихъинбурукай сад чи меркез Махачкъалада авай, ДГУ-дин информатикадин ва информациядин технологийрин факультетдин декан, экономикадин илимрин кандидат, информациядин технологийринни экономикадин процессорлар түккүрүнин кафедранин доцент Заур Намединович ИСМИХАНОВ я. Адаз алатай ийсан сентябрдин вацара Россиядин Федерациядин образованынин илимдин министрдин приказдалди "Россиядин Федерациядин образованынин хилен Гъульметту работник" лагъай тівар ва хурудал гъалдай знак ганва. Идан гъакъын-дай чав хабар Мегъарамдухурын райондин Советский хуърай Зауран буба, юкъван школадин математикадин муаллим Намедин Сейфединович ИСМИХАНОВА агақъарна. Гъелбетда, чна гъам бубадиз, гъам адап хциз къачунвай цийи дережа рикел сидкыдай мубаракза.

Заур Намединович 1979-йисуз Советский хуъре дидедиз хъана. Ина юкъван школа, 2003-йисуз ДГУ-дин винидихъ тівар къунвай факультет яру дипломдалди акъалттара. 2009-йисуз Ростовдин экономикадин госуниверситетда илимрин кандидатвилип диссертация хвена. Адалай къулухъ гъа вичи клемай факультетда къалахаза.

Лагъана къанда, Заур Намединовича гъар ийсуз Россиядин газаф шеърра тешкилзазай илимдин жуъреба-жуъре олимпиадайра, конкурса, килигунра иштиракзазай, гъар сефердани вичин еке чирвилер ва алакъунар раижазай.

Адан гъиликай экономикадин, информациядин технологийрай, математикадай къынвай вишелай виниз илимдин къалахар хкатнава. Алимди Дағыустандин школындар патал Яндекс компанияди кардик кутунвай "Яндекс-дин академиян лицей" проектдиз къоямалаза, дағывийрин ялариз цийи технологийрин ажайб сирер ачухариз чирзаза. Гъа са вахтунда ам чи Республика РФ-дин Рособрнадзордин патай къилин экспертия.

Чна чи хциз алуқынвай цийи аршар мубаракза:

Мұйытұльғара ғенани
Илимдин аршар.
Агалкынар хуърай вахъ
Гъетериз ухшар!..

Түгъвалдиз - ват!

Агъалийриз эвер гузва

Чи мухбир

Ийкъара Дагъустан Республикадин Халкъдин Собранидин депутат, Дагъустандин здравоохраненидин министерстводих галас алакъалу Общественный советдин председатель Ильман АЛИПУЛАТОВА Мегъарамдхурун райондин агъалийриз дульняда, республикада агъавалзаяй фендигар түгъвалдиз акси рапар ягъуниз эвер гана. Эвер гун ада Инстаграм сетда вичин чина чапнава...

“Мегъарамдхурун райондин гъурметлу агъалияр, играми ватандаш! Къенин юкъуз районда, республикада ва санлай вири улквела арадал атанвай эпидемиологиядин чуру гъаларихъ галас алакъалу яз, за, квехъ гъар садахъ элкъвена, эвер гузва. Гъайф хы, вирида арадал атанвай гъалариз дуль къимет гузвач, гъумдин органри ва медицинадин къуллугчийри къабулзаяй серенжемрин важиблувал эхирдалди аннамишава...

Коронавирусди гъужумзава. Гъалар чурувайди мадни ам я хы, түгъвалдигиши, мадни активниди жезва. Ада гзаф къадар мутацияя (жуъреяр) арадал гъизва, ам лап фад акатдайда, инсандин сагъламвиллиз мадни чурудураказ таъсирдайда элкъвэза. Чехи яшарин ва чипих яргъалди сагъариз тежезвай азарар авай инсанрин сагъламвал мадни хаталувилик акатзава. Райондин медицинадин вири идарайри алай вахтунда вири къуватар түгъвалдих галаз женг чурунин кардих элкъурнава. Чуғвазай зегъметар бадгъавая финиз чна рехъ гана къандач. Халкъ сад хъун важиблу я. Икъ тахъайлла, азардих галаз женг чуғваз жеда!

Къенин юкъуз Мегъарамдхурун районда коронавирусдин акси рапар янавайбурун къадар 40 процентдилай агъуз я, умуми иммунитетарадал гъун патал им якин тимил я. Инсанрин сагъламвал ва умумър хъун патал азардиз акси рапар ягъуник ийгинвал хъана къандач.

***

Ийкъара Мегъарамдхурун райондин Филерин хуърят тир 98 йисан яшда авай зегъметдин ветеран Жалил ЖАЛИЛОВА коронавирусдин акси рабяна. Ада вичин вири районэгълийризни залан түгъвалдикай жув ва жуван багърияр хъудай серенжем къилиз акъудиз эвер гузва.

Чехи яшарин инсанар коронавирусдин азардикай еке хаталувал авай дестедик акатзава. Гъанис килигна пешекарри сифте нубатда абуруз рапар ягъун меслятзава. Инсандин беденда тамам иммунитет арадал атун патал 42-45 югъ

лай менфята къачу - раб яъя! Зани азардиз акси раб яна, жув хъсан гъиссава. Гъакъини зи багърири, мукъва-къилири, къваладхин рекъяр юлдаши, дустари менфяту и рехъ хъяна. За квездни меслятзава!

Райондин медицинадин идарайра вири заттаралди тъмин я, анра лазим медикаментар ва дезинфекциядин такъатар ава. Райондин центральный больницаца азарлуга къабулдай ва сагъардай вири шартлар тешкилнава. Къенин юкъуз азар сагъардай менфяту къайдаяр арадал гъанва, дуихтурхъ лазим къадар тежириба ава.

Анжак вирида къуватар сад авуналди чавай и завалдикай хъуз ва чаз адентдини тир умумърдадл эхляч хъийдай мумкинвал жеда.

За квехъ виридахъ мягъем сагъвал, сабурлувал ва азардиз акси рапар ягъунин карда активвал хъун алхишава. Къуне къун ва къу багърияр хъуз!”, - къиенва Ильман Алипулатова.

дай къулухъ къилиндими дуихтурин меслятрап амал авун я.

Чехи яшарин инсанар коронавирусдин азардикай еке хаталувал авай дестедик акатзава. Гъанис килигна пешекарри сифте нубатда абуруз рапар ягъун меслятзава. Инсандин беденда тамам иммунитет арадал атун патал 42-45 югъ

лазим къвездайди, идахъ галаз сад хъиз сифтегъан раб ягъайдай къулухъ лазим къайдайрал амал авун герек тирди рикъел хизва.

Коронавирусдин акси раб ягъун хаталу азардин аксина авай къилин са рехъ тирди фикирда къуналди, адакай менфята къачунва агъсакъалди. И раб ягъай-

зава. Гъалар четинбур я, анжак чна, вирида саналди, сад хъана, лазим вири къайдайрал амал авуналди, и завалдикай чун хъун, адакай азад авун герек я! Вири сад хъун, жавабдарвал, жув хъун исята виридалайни важиблу я. Къуне къун ва амайбур хъуз!

Мегъарамдхурун райондин гъурметлу агъалияр! Къуне жуван ва багърийрин сагъламвиллин гъакъындей жавабдарвал хивяй акъудмир! Арадал атанвай гъалара виридалайни менфяту авай са рехъ коронавирусдин акси раб ягъун я. Жув ва жуван багърияр фендигар азардикай хъуз патал и мумкинви-

нициадиз тухвана. Гъа сифте ийкъалай за азарханадин къилин дуихтур БЕГЛЕРОВ Гъажибала Гъажиевичахъ галаз алакъа хвена. Ада зун гъавурда турвал, стхадин жигерриз (70 процентдилай алатна) тади ганвай. Гъелбетда, за къилин дуихтурдивай азад жедай вири къумекар гузва.

“Мегъарамдхурун райондин гъурметлу агъалияр, играми ватандаш! Къенин юкъуз районда, республикада ва санлай вири улквела арадал атанвай эпидемиологиядин чуру гъаларихъ галаз алакъалу яз, за, квехъ гъар садахъ элкъвена, эвер гузва. Гъайф хы, вирида арадал атанвай гъалариз дуль къимет гузвач, гъумдин органри ва медицинадин къуллугчийри къабулзаяй серенжемрин важиблувал эхирдалди аннамишава...

Коронавирусди гъужумзава. Гъалар чурувайди мадни ам я хы, түгъвалдигиши, мадни активниди жезва. Ада гзаф къадар мутацияя (жуъреяр) арадал гъизва, ам лап фад акатдайда, инсандин сагъламвиллиз мадни чурудураказ таъсирдайда элкъвэза. Чехи яшарин ва чипих яргъалди сагъариз тежезвай азарар авай инсанрин сагъламвал мадни хаталувилик акатзава. Райондин медицинадин вири идарайри алай вахтунда вири къуватар түгъвалдих галаз женг чурунин кардих элкъурнава. Чуғвазай зегъметар бадгъавая финиз чна рехъ гана къандач. Халкъ сад хъун важиблувал эхирдалди аннамишава...

Коронавирусдин акси рапар янавайбурун къадар 40 процентдилай агъуз я, умуми иммунитетарадал гъун патал им якин тимил я. Инсанрин сагъламвал ва умумър хъун патал азардиз акси рапар ягъуник ийгинвал хъана къандач.

Къенин юкъуз Мегъарамдхурун районда коронавирусдин акси рапар янавайбурун къадар 40 процентдилай агъуз я, умуми иммунитетарадал гъун патал им якин тимил я. Инсанрин сагъламвал ва умумър хъун патал азардиз акси рапар ягъуник ийгинвал хъана къандач.

Коронавирусдин акси рапар янавайбурун къадар 40 процентдилай агъуз я, умуми иммунитетарадал гъун патал им якин тимил я. Инсанрин сагъламвал ва умумър хъун патал азардиз акси рапар ягъуник ийгинвал хъана къандач.

Коронавирусдин акси рапар янавайбурун къадар 40 процентдилай агъуз я, умуми иммунитетарадал гъун патал им якин тимил я. Инсанрин сагъламвал ва умумър хъун патал азардиз акси рапар ягъуник ийгинвал хъана къандач.

Коронавирусдин акси рапар янавайбурун къадар 40 процентдилай агъуз я, умуми иммунитетарадал гъун патал им якин тимил я. Инсанрин сагъламвал ва умумър хъун патал азардиз акси рапар ягъуник ийгинвал хъана къандач.

Коронавирусдин акси рапар янавайбурун къадар 40 процентдилай агъуз я, умуми иммунитетарадал гъун патал им якин тимил я. Инсанрин сагъламвал ва умумър хъун патал азардиз акси рапар ягъуник ийгинвал хъана къандач.

Коронавирусдин акси рапар янавайбурун къадар 40 процентдилай агъуз я, умуми иммунитетарадал гъун патал им якин тимил я. Инсанрин сагъламвал ва умумър хъун патал азардиз акси рапар ягъуник ийгинвал хъана къандач.

Коронавирусдин акси рапар янавайбурун къадар 40 процентдилай агъуз я, умуми иммунитетарадал гъун патал им якин тимил я. Инсанрин сагъламвал ва умумър хъун патал азардиз акси рапар ягъуник ийгинвал хъана къандач.

Коронавирусдин акси рапар янавайбурун къадар 40 процентдилай агъуз я, умуми иммунитетарадал гъун патал им якин тимил я. Инсанрин сагъламвал ва умумър хъун патал азардиз акси рапар ягъуник ийгинвал хъана къандач.

Коронавирусдин акси рапар янавайбурун къадар 40 процентдилай агъуз я, умуми иммунитетарадал гъун патал им якин тимил я. Инсанрин сагъламвал ва умумър хъун патал азардиз акси рапар ягъуник ийгинвал хъана къандач.

Коронавирусдин акси рапар янавайбурун къадар 40 процентдилай агъуз я, умуми иммунитетарадал гъун патал им якин тимил я. Инсанрин сагъламвал ва умумър хъун патал азардиз акси рапар ягъуник ийгинвал хъана къандач.

Коронавирусдин акси рапар янавайбурун къадар 40 процентдилай агъуз я, умуми иммунитетарадал гъун патал им якин тимил я. Инсанрин сагъламвал ва умумър хъун патал азардиз акси рапар ягъуник ийгинвал хъана къандач.

Коронавирусдин акси рапар янавайбурун къадар 40 процентдилай агъуз я, умуми иммунитетарадал гъун патал им якин тимил я. Инсанрин сагъламвал ва умумър хъун патал азардиз акси рапар ягъуник ийгинвал хъана къандач.

Коронавирусдин акси рапар янавайбурун къадар 40 процентдилай агъуз я, умуми иммунитетарадал гъун патал им якин тимил я. Инсанрин сагъламвал ва умумър хъун патал азардиз акси рапар ягъуник ийгинвал хъана къандач.

Коронавирусдин акси рапар янавайбурун къадар 40 процентдилай агъуз я, умуми иммунитетарадал гъун патал им якин тимил я. Инсанрин сагъламвал ва умумър хъун патал азардиз акси рапар ягъуник ийгинвал хъана къандач.

Коронавирусдин акси рапар янавайбурун къадар 40 процентдилай агъуз я, умуми иммунитетарадал гъун патал им якин тимил я. Инсанрин сагъламвал ва умумър хъун патал азардиз акси рапар ягъуник ийгинвал хъана къандач.

Коронавирусдин акси рапар янавайбурун къадар 40 процентдилай агъуз я, умуми иммунитетарадал гъун патал им якин тимил я. Инсанрин сагъламвал ва умумър хъун патал азардиз акси рапар ягъуник ийгинвал хъана къандач.

Коронавирусдин акси рапар янавайбурун къадар 40 процентдилай агъуз я, умуми иммунитетарадал гъун патал им якин тимил я. Инсанрин сагъламвал ва умумър хъун патал азардиз акси рапар ягъуник ийгинвал хъана къандач.

Коронавирусдин акси рапар янавайбурун къадар 40 процентдилай агъуз я, умуми иммунитетарадал гъун патал им якин тимил я. Инсанрин сагъламвал ва умумър хъун патал азардиз акси рапар ягъуник ийгинвал хъана къандач.

Коронавирусдин акси рапар янавайбурун къадар 40 процентдилай агъуз я, умуми иммунитетарадал гъун патал им якин тимил я. Инсанрин сагъламвал ва умумър хъун патал азардиз акси рапар ягъуник ийгинвал хъана къандач.

Коронавирусдин акси рапар янавайбурун къадар 40 процентдилай агъуз я, умуми иммунитетарадал гъун патал им якин тимил я. Инсанрин сагъламвал ва умумър хъун патал азардиз акси рапар ягъуник ийгинвал хъана къандач.

Коронавирусдин акси рапар янавайбурун къадар 40 процентдилай агъуз я, умуми иммунитетарадал гъун патал им якин тимил я. Инсанрин сагъламвал ва умумър хъун патал азардиз акси рапар ягъуник ийгинвал хъана къандач.

Коронавирусдин акси рапар янавайбурун къадар 40 процентдилай агъуз я, умуми иммунитетарадал гъун патал им якин тимил я. Инсанрин сагъламвал ва умумър хъун патал азардиз акси рапар ягъуник ийгинвал хъана къандач.

Коронавирусдин акси рапар янавайбурун къадар 40 процентдилай агъуз я, умуми иммунитетарадал гъун патал им якин тимил я. Инсанрин сагъламвал ва умумър хъун патал азардиз акси рапар ягъуник ийгинвал хъана къандач.

Коронавирусдин акси рапар янавайбурун къадар 40 процентдилай агъуз я, умуми иммунитетарадал гъун патал им якин тимил я. Инсанрин сагъламвал ва умумър хъун патал азардиз акси рапар ягъуник ийгинвал хъана къандач.

Коронавирусдин акси рапар янавайбурун къадар 40 процентдилай агъуз я, умуми иммунитетарадал гъун патал им якин тимил я. Инсанрин сагъламвал ва умумър хъун патал азардиз акси рапар ягъуник ийгинвал хъана къандач.

Коронавирусдин акси рапар янавайбурун къадар 40 процентдилай агъуз я, умуми иммунитетарадал гъун патал им якин тимил я. Инсанрин сагъламвал ва умумър хъун патал азардиз акси рапар ягъуник ийгинвал хъана къандач.

Коронавирусдин акси рапар янавайбурун къадар 40 процентдилай агъуз я, умуми иммунитетарадал гъун патал им якин тимил я. Инсанрин сагъламвал ва умумър хъун патал азардиз акси рапар ягъуник ийгинвал хъана къандач.

Коронавирусдин акси рапар янавайбурун къадар 40 процентдилай агъуз я, умуми иммунитетарадал гъун патал им якин тимил я. Инсанрин сагъламвал ва умумър хъун патал азардиз акси рапар ягъуник ийгинвал хъана къандач.

Баркаллу крат

Чи йикъарин игитар

Хазран КЬАСУМОВ

Сулейман-Стальский райондин кыил Нариман Абдулмуталибова Нуццулыгърин ва Сийидрин хуяррая шайишдин квалери цай кыр душушыра викъегъвал ва дирибашвал къалурай инсанар къабулна, абурув пишкешар вахкана. Икіл, цай хкадарунин карда къетен гъалара къалурай жуэртлувияй чухсагъулдин чаразис Саратов шегъердин "Нордекс" ООО-дин къуллугъчи нуццулыгъви Расим Тагирбеков (ам Цийи 2022-йисан сүваррин йикъара хуярз отпуск-диз хтаный), Сийидрин хуярый тир Сеферберг Давудов, Ариф Мисриханов ва Максим Мусаханов лайихлу хъана.

- Лап хаталу душушыра күнне дирибашвал, дагъвийриз хас тир ватанпересвал къалурна, цай хкадарунин карда и рекъяй къуллугъдин работнициз еке күмек гана. Чанни къурбанд ийиз гъазур тир күрекатар себеб яз, къетен гъалара мусибатдин карикий хуэл алакына. Ихтин кумекдай чун квэз буржлу я. Чухсагъул луғуналди, чаз квехъ мягъем согъламвал, хизанды бахтулвал, берекат хъана къланзана, - лагъана Нариман Абдулмуталибова абурухъ элкъвена.

Гурущдал халис дагъвийрин къилих къалурай Расим Тагирбеков, Сеферберг Давудов, Ариф Мисриханов ва Максим Мусаханов чухсагъулдин, развилини келимаяр райадминистрациядин ГО-дин ва ЧС-дин отделдин начальник Тарлан Султанагъат медова, Къасумхуруны администраниядин кыил Дағлат Бабаева, общественный хатасузвал хуянин рекъяй райадминистрациядин къилин заместитель Абуталип Фатулаева ва маса юлдашрини лаъана.

И мярекатдал рикел хайвал, Нуццулыгърин хуяре Хидир ва Назимат Гъуссеналиеврин квали цай 3-январдин няңрихъ къуна. Чуру и душушыра газдин пичинин турба себеб яз арадал атана. Квалае аяларни авай, абуру къуынрал машъул тир. Са квалаелай цай вири дараматдиз чкана. Хабар гана, тади гъалда атай МЧС-дин пешекарар цай хкадарунин эгечина. И карда абуруз хуярнини екедаказ күмекна. Расим Тагирбекова еке жуэртлувал къалура. Шехъзавай аяларин ван хъайи ам, вичин умур

хаталувилик кутуна, къилел къе-жирнавай рух вегъена, кузай къвализ гъахъна, б аял анай къецел акудна.

- Ихтин душушьшда заз жува-кай фикирдай мажал авачир, цун хурай аялар акудна къланзай, - лагъана гурущдал, вичиз гайи суалдиз жаваб яз, Расим Тагирбекова.

Гурущдал Сийидрин хуяре Шамсудин Алисултанов къале-ра цай къунин душушьшдикайни ра-хана (8-январдиз). Авай делипрап-ди, чуру душушьш газдин пич дузы тахун себеб яз арадал атана. И къалера хъультын вахтунда касни яшамиш жезвач, иесирия къвализ суваррин йикъара хтанвай. Абуру пичина цай амаз хъфена. Цун ялавар къуншириз акуна, абуру къвалин иесириз ва цаяр къуникай къутармишдай къуллугъдиз хабар гана. Махсус пуд машиндин ва инсанрин къумекдайди цай хкадарна. Кынди къачтурта, хуярнин тир М.Мусаханова, С.Давудова ва А.Мисриханова иллаки дирибашвал къалурна. Абуру, гъакыни къумекдиз атай маса хуярнинири чалишишвал, гъерекатар себеб яз, эменидин са пай къутармишиз алакына.

Райондин администрацияда кыиле фейи гурущдал рахай жа-ваидар ксари кузай къвалий, цун ялаврайни ажалдин къармахрай ругуд аял акудай Расим Тагирбеков гъукуматдин шабагъ гун патал къалурин теклиф гана. Райондин кыили и теклифдин тереф хвена ва райадминистрациядин талуу къуллугъриз герек документар гъазур-нин, абуру Дагъустан Республика-дин гъукуматдиз агақарунин тапшургу гана.

Нариман Абдулмуталибова мадни алава хъувурвал, санлай лезги халкъдиз, вичиз гъахълуда-каз арифдаррин, камалэльгийрин, къельал рухвайрини баркаллу рушарин макан луғузвой Стлан Су-лейманан райондин агаълийриз захавал, мердвал, къеве авайдаз къумекдин гъил яргы авун ва ихтин маса ерияр хас я. Нуццулыгъа ва Сийидрин хуяре бедбаҳтилин душушьшар хъайила, и кар мад се-ферда тестикъ хъана. Луғудай-вал, игитар яз хазвайди туш, игитар жезвайди я.

Расим Тагирбеков, Сеферберг Давудов, Ариф Мисриханов ва Максим Мусаханов хътин къегъал рух-вайрал райондин агаълийриз дамах-зана. Халис дагъвийрин къилих аяларин ван хъайи ам, вичин умур

Манийриз умур гайиди

Эдуард АШУРАГЬАЕВ

Гъасанагъа МУРСАЛОВАН
манийрин ван тахъя кас бажагъат ava. Бажарагълу композитордин тъвар вири республикада машъур хъана. Рагъметдиз фена къяд ий-салай виниз вахт алатнаватлани, лезги мани хуш тир инсанрин риклеря Гъасанагъа Мурсаловича лайихлу чка къунна. Композитор-дин тъвар, адан манияр вири халкъдиз сеили ятлани, пешекариз адан умурдин ва яратмишунин рехъса акъван малум туш.

РД-дин искусствоирин лайих-лу деятель Гъасанагъа Мурсало-вич Мурсалов 1935-йисан 1-июл-диз Ахчегъя лежбердин хизанда дидедиз хъана. Хайи хуруун 1-нумрадин мектеб ақылтларай-далай къуллугъе гележегдин композиторди Советрин Армиядии жергейра къуллугъна. Гъульгъуний ам Дагъустандин хуруун майишатдин институтдин зоотехнический факультетдиз гъахъна.

Гъа ийсуз ада вичин яратмишунрин къвалаххни башламишна. Икіл, Д. Абдуллаеван чалапариз къхъе "Комсомол" тъвар алай сад лагъай манидиз экуб-дунья акуна.

1962-йисуз институт ақылтларай-далай къуллугъе Гъ. Мурсалова Ахчегъя районда зоотехниковиле, 1969-1972-йисары къилин зоотехниковиле къвалаххна.

1972-йисалай ам райондин "Цийи дунъя" га-

зетдин редакцияда журналистилини къвалахал элячъзава ва, жергедин корреспондентдилай къилин редактордада къван хаж хуналди, компози-

торди 1979-йисалди гъана къвалах-зава.

Музыкант ва композитор хунизд килигна, Гъ.Мурсалов заочнидаказ Махачкъаладин Г. Гъасанован тъва-рунихъ галай музыкадин учипище-диз гъахъзава. 1979-1985-йисара ада Ахчегъя музыкадин мектеб-дин директорвиле къвалаххна.

1985-йисуз ам мад райондин га-зетдин редакциядиз хъфизза ва ана редактордин заместителвиле, 1997-2001-йисара къилин редак-торвиле къвалаххава.

Композитор Гъ.Мурсалов 200-далай виниз манийрин авторни я. Абурун арадай чавай Ш.-Э. Мурадован ("Докъузпара", "Диде", "Буба"), Къ. Межидован ("Цук-верин сувар", "Умуд"), Р. Гъамзатован ("Баку"), М. Атабаеван ("Москвадиз салам"), А. Сайдован ("Коммунистар", "Маякрин мани", "Маяк Саймат") ва газа маса шаирин чалариз къхъенвай маний-рин тъварар къз жеда.

1989-йисуз ДАССР-дин Верховный Советдин Президиумдин Указдалди Гъасанагъа Мурсаловаз "Дагъустандин искусствойрин лайихлу дея-тель" лагъай тъвар гана.

Гъасанагъа Мурсалов 2001-йисан 29-сентябр-диз, 66-йисан яшда аваз, рагъметдиз фена. Ком-позитордин тъварцихъ Ахчегъя са куҷе гала.

Аялриз - меслят

Райсудин НАБИЕВ

Аялар чи гележег я. Абуру чехи хъайила, гъар сад чипиз кълни ва алақьдай са пешедин иеси хъана къланзава заз. И карни сифте нубатда абурун рикл хунилай, алақъунрилай, пешени, фагъумна, дузы хъягъунилай аслу жеда. Имни тъбии кар, адет я. Аялри пешеяр гъвечизамаз, яни гъвечли классра авайла хъягъиз хъанайтла, хъсан тир. Вучиз? Гъве-чли чавуз рикл ацуқай пешедихъ абуру, чехи хъайила, са къунизни килиг тавуна, ялда. Ихтин къаст рикл хун патал заз аялрин фикир ихтин са кардал жел ийиз къланзава. Гъар базардин йикъян нянин сятдин 8-даз 20-25 декъицка къвалахайла, Центральный телевиденидин 1-каналдай Максим Галкина тухузвай "Лучше всех" передача

къалурзава. И передачада улькведен жуъреба-жуъре хуъерайни шегъеррай къвезвай, гъар жуъредин алақъунар авай, чипиз, алахъна, са вуч ятлани чирзавай, мадни лагъайтла, Аллагъадин патай чипиз пай ганвай, 3-10-йисалди яшара авай аял-ри иштиракзава. Абуру спортдай, географиядай, тарихдай, хуърекар гъазурунай, музыкадин ала-тар ягъунай ва маса газа алақъунар къалурзава. Гъахътинбур, гъатта абурулай артух алақъунар авайбүрн чи бицекрин ва мектебра къелзай аял-рин арадани авачиз туш. Бажарагълу аялар раи-жна къланзава заз. Абуруз чипин алақъунар мадни ачуҳариз, гъарда вичел къвалахиз, вилиди тухуз къумек гайитла, хъсан жеда. И передачадиз килиг тийизвай, фикирда авачир аялрин рикелни за ам гъизва. Килиг, гъуърметлу аялар, и передача квездитижлуни жеда, адакай хийирни хатда.

Зенд

Ички вуч ятла?..

Навон БУТАЕВ,
автотранспортдин хилен ветеран

Хурууыг ТАГЬИР рикл ала къелиз кълан жедай шаиррикай сад я. Ада 1945-йисара "Эрекъдиз" ширик хъяна. Совет гъукуматдин вахтара регъбер-ри ичкиздиз вичин тайин чка ганвай. Суварзиз, муль-ман атайла, дустар ацуқайла ва рикл-риклиз их-тилтариидайла, шүшье суфрадал чараасуз тир.

Къуллугъчири (къуллугъчи дишегълийрини кваз) миракатрал тостар луғун патал гъилье ичкай авай рюмка къадай. Гъакт ятлани, шаир вичин ши-ирда ичкиздиз къведай къимет гуз алахънава. Мес-села, эхиримжи куплетда луғузва:

Духтурривой дарман тежер,
Гагъ-гагъ артух жеда ви шер.
Хурууыг Тагъир, гъафил межер,
Вун гъахътигин муртад я, эрекъ?

Шер - фитне, лагълагъ, буғынен манайрин гаф.

Муртад - хайн, мунайфик, динсуз манайр...

Шер гвай муртад - ингъе шаирди ичкиздиз ган-

вай асул къимет.

И йикъара X.Тагъиран эсериз мад сеферда килигдайла, и ширини къепна. Фикирдиз сувал атана: вахтар алатнава, къенин къайдаяр масабур я, инсанрин хъсан-пис дегиш хъанва, дин хтанва.

Эрекъдихъ дережа амач, хъунал дамахиз жезмач.

Яраб Тагъир бубади и шири къе гынк къидаитла?

Веревирдер авурла, зун ширидик ихтиин де-

гишвилир кухтун мумкин тир луғудай фикирдал атана.

Я стхаяр, килигайла,
Гъактан апциф яд я эрекъ.
Дузы лагъайтла, хъунин къене
Гзаф түккүүл зат! я эрекъ.

Яр-дуст жедач тахъвазвайдахъ,
Риклек төкъөз а къвалин рехъ.
Хъеван тийидай сад-къве бокал,
Низ герек я а дуст, эрекъ?

Дузында газа зат!ар.
Хъвадайбуру къада ви т!еар.
Рюмкадалди ийиз дустар,
Луғуз тостар тада, эрекъ.

Ичкид рекъе гъатай инсан
Кефчибөгиз я са гъайван.
Им яни бес ви пис-хъсан,
Русвагъын устад я эрекъ!

Духтурривой дарман тежер,
Хъвайила, артух жеда ви шер.
Хурууыг Тагъир, гъафил межер,
Вун гъахътигин муртад я, эрекъ!

Шаир Тагъир бубади и шири къе гынк къидаитла?

Гъар вуч ятлани, X.Тагъира вичин вахтунда ичк-дин тарифнавайди туш. Къаб алас лагъанва, ам вуч ятла. Зани негъзава, ичкизвайлар квадара луғузва...

Дербент шегъер

"Адалат яхъ к Левиз, дустар!"

Сулайман СУЛЕЙМАНОВ

Дустариз

Дүньяни вири мискын гъапа
Къяз жедайд туш, азиз дустар.
Тек кепекрин ван хъун яла
Азар я гъэр риклиз, дустар.

Я халкъар, къун хъуналд пехъи,
Къурмат чи къадач векви,
Иифиз - къачагъ, юкуз - фекъи,
Гуж я къилия-къилиз, дустар.

Гъар сад хан я, бегъем халу,
Гъардаз клан я тике ягълу,
Амма садни жеч вафалу,
Килигиз тек гъилиз, дустар.

Намусдикай тахъанмаз руҳъ,
Ахмакъивин алудур мурхъ!
Ваз хъхъида, тимил элувхъ!
Хажадач гъахъ виниз, дустар.

Ажуздакай атлз тике,
Чакъалрин хук жезва еке,
Мецел алаz динни Мекке,
Къуръан къулухъ вегъиз, дустар.

Мугъман къведа, акатда хъел,
Гъапалд вегъез хурекдиз къел.
Я саймишдач, тада гъенел,
Къвализ илиф тийиз, дустар.

Бязибуру хажиз цал,
Чир тахъуй луз къуншидин гъал.
Белки, къумек клан жеда жал,
Сес татуй зи къвализ, дустар.

Намуслу кас тийиз къени,
Нив гва, дүнья, къизилд сини?
Виш хурекдин чукуриси ни,
Тухузва низ? Къизиз, дустар.

Сулайманан акъваздач мез,
Гъар пис-хъсан акурай квэз.
Лугъзуза за, рикле нагъв къvez,
Адалат яхъ къевиз, дустар!

Къве лиф

Са алимдин къвалав жегъил атана,
Хабар къуна: "Вучиз эллер
пашман я?
Михъ булах агъудидви ацлан,
Гъар са югъ чал алукизлавай
кафан я".

Экъу вилер гадад чиниз хажна,
Алимдин гъил фена рехи чурудлай:
"Гунағыри чи фирягъ риклер агажна,
Яшамиш жез, им девир я,
шумуд лай!

Чи виллик къве лиф атанва - килига,
Вилид, лацуд: лув гуз, къугъваз
къегъалдиз.

Гила абурун виллик са твар эцига,
Жаваб тадиз жагъида ви суалдиз".
А лиферин юкъваз са твар вегъена.
Алимдин гаф гадад къилиз тухвана.
Ислягъ къве лиф, къве вагъшиди
элкъвена,

Гъасята руг-цлакул цава къугъвана.
Чинар къунва хирерини, ивиди,
Ажуудидви мискын риклер ацланва.
"Я зиди къе жедач а твар, я види!"-

Алай аямдин лезги литературада чипхъ къетен хат!, яратмиш-
дай бажарагъ авай, фасагъатдиз хайи чал чидай жегъил шаирар
тупларалди гъисабиз жеда. Сулайман СУЛЕЙМАНОВ (Ахцегъ Су-
лейман - тахаллус) абурукай сад я.

Сулаймана ДГУ акъалтарна, са къадар вахтунда "Лезги газетдин"
редакцияда къвалахна. Лагъана къанды, газетдихъ галаз ада алакъяр
гъеле студент тир ийсарилай хульзвай. Яшайишидин бязи шартлар себеб
яз, Сулайман вичин хайди тир Ахцегърин хуруръз хъфена ва район-
дин мединетдин управлениди начальницидин заместителвиле къвала-
хал акъвазна. Исятдани жегъил шаирди и къуллугъ бегъемарзава.

Хайи чалал шириар къхинилай гъейри, Сулаймана жуъреба-жур-
ре мярекатар (мехъерар, межлписар...) къвле тухузва, хъсандыз гита-
ра, далдам язава, милли мединетиян вилик феник вичин пай кутазва.

Къейдна къанды, Сулайман Сулайманован шириар газетдин ви-
лидкрайни са шумуд сеферда ақыттай. Мукъвара ада редакциядив
вичин цийи эсерар агакъарна. Абурукай бязибур чна кълзаявбурсуз
теклифзава.

Къеледикай, цал амачир,
Малар худай цур жеда, дуст.
Ва халкъдикай, чал амачир,
Рикл акътатай хур жеда, дуст.
Къандай риклиз, къвала-жувализ,
Дустар къведай гел амайтла.
Азиз мугъман илиф ийиз,
Суфрадихъ фу-къел амайтла.

Гъар са хурурън, чукъурнавай,
Къандай, къула цай амайтла.
Къурле бала ксурзаяв
Дидедин лайлай амайтла.

Терхи пъзар, къурай булах,
Гъайиф, са хупл яд амайтла.
Цавуз яна яру пайдах,
Лезги халкъар сад амайтла.

Къвед-пуд ктаб къленла лугъуз,
Пелел "алим" тъвар жедай туш.
Гимишдал са гелна лугъуз,
Къизилдин заргар жедай туш.

Къвез-хъфиз, къуль гузвой рекъель,
Экъечына, векъ-цуык жедай туш.
Гъарам немир мискын гъилел,
Сура садни къук жедай туш.

Вуж чилерин пачагъ я?

Инсан, килиг гуърчегвилиз
дүньядин, Цавар-дагълар, гуълер-чуъллар -
аламат.

Залан цифер - винел къезил
гъавадин, Акъвазнава марфадихъ куз
курамат.

Экъечызыца цуык, къеви чил кукъвариз,
Гъевчи дувул гууландилай
тларям я.

Нууқрен манид багъ ракъуриз
ахвариз, Гъузел гатфар адан риклиз илгъям я.
Иифен бере, тек булахдин
ширшири.

Секинвилин гъвечи са кълс атлазва.
А ширширда бендер ава шиирдин,
Булахди икль вичин дерди лугъузва.

Булахдин яд, белки, чилин
накъвар я, Гъетер акваз, къужахда къаз
тежезвай.

Цавни чил бес агъзур ийсан
дустар я, Арадавай мензил яргъз тежезвай.
Атирдин ни къвезва гъар са
бустандай,

Марвар цуыквер дамахар газ
рахазва.

Гараравай, мугъман хъайи
Ширвандай, Хабаррикай дунъядавай юзазва.

Суал ава: вуж чилерин пачагъ я?
Ни гъанва и гъар аламат арадал?
Жаваб гуда: пачагъ Сад тир
Аллагъ я,

Гъурчег абур гъай экуб дунъядал.
Лезги

Лезгистан, ваз агъзур дяве акуна,
Ивид селлер авахъна ви хирерай.

Шумуд пачагъ женг тухузтай
зурзурна,

Кичи такуна лезги халкъдин вилерай.
Пад хъурай хур, амма далу
къалурдач!

Душман тергиз, гъарайдай ви
аскерри.

Лезги чиле чулав пайдах акълурдач!
Сад Аллагъди лянет гайи пехъери!

Вун куз атай алчаҳдиз вун сур хъана,
Ви гъар са чиб чулаварна мейитри.

Мугъмандин - фу, душмандин
рум-тур гана

Ви садвилин девлет хвейи игитри.
Шумуд жегъил каны залум дядева,
Ивид къунвай беден къевна кафанды.
Душмандин гел тахъун патал
улыквела

Метлер агъуз тавун патал Ватанди!
Чан Лезгистан, лезги халкъдин
ивидал
Ви тариҳдин къадим Җарап хъвена.
Гъавиляй и дунъядал гъар
лезгидин,
Далу въз, чин дагълархъ ви
элкъвена.

Фана дунъя

Фана дунъя, ви винел баҳт
Буш цифериз ухшар я хъи.

Гъилиз атай аквадач вахт,
Гъакл вилерин къаншар я хъи.

Фана дунъя, гана хупл яд,
Ивидин сел акъудна на.

Чи хъвер-шадвал я геж, я фад,
Угъриди хъиз къакъудна на.

Фана дунъя, гишин руфун,
Суфрадихъ ви тух жедай туш.

Са багъдани, къекъвей чайгъун,
Бегъерар артух жедай туш.

Фана дунъя, къизил-кепек,
Дидедлайни багъя я къе.

Къармах къурур, куф патах къек,
Лекъериз хан-буба я къе.

Фана дунъя, къайи гульле,
Халкъ галайвал ракъурмир на.

Шумуд цуыкрай ивид гъулье?

Мейиттив чил ацурмир на.

Эй умъур

Эй умъур, ви квел дамахда?

Къачагъ я вун чи баҳтарин.

Лап чулав ранг ви пайдахда,

Пачагъ я амай рангарин.

Вучда вакай, рикл сефилдай,

Ви вад югъ вад зиндан я хъи.

Къузыздайни, гъакл жегъилдай

Акъуддай гаф аман я хъи.

Аламатдин умъур ви дад,

Садаз ширин, садаз тулькуъул.

Са цуык вуна хъуда, гуз яд,

Масадаз гуз тфуни къуль.

Ширин яни ваз чи накъвар?

Икъван рикл мийир хирер!

Хъулыгъхъай чаз къалур гатфар,

Шедлхъайни къалур мехъер.

Минетзава, хамир лувар,

Цаварин дад акваз клан я.

Къулыра гъар къале сувар,

Риклиз шадвал аваз клан я.

Тфу гудач...

Шумуд инсан дунъяд винел
шехъзава,

Сад мекъила, сад гишила ксуза.

Сада вичин риклевай тлал эхазва,

Садан вилер накъваривди ацузва.

Шумуд диде, баладиз гур фу акваз,

Хана ахвар, ийфералди -
зегметдик.

Къекъемир, дуст, гъамиша тик,

жув акваз,

Сад Аллагъдин акатда вун
лянетдик.

Шехъзавайдан накъвар михъ,

кумек це,

Малайки вал гъамиша дамахрай.

Кесиб инсан къвализ гъана,
хурук це,

Акъудур рикл намердвалин
къармахрай.

Вунни, инсан, гъатда, белки,
къарада,

Ширин дунъя тулькуъул жеда
рикли ви.

Вазни кумек ахквада гъа арада,

Тфу гудач яргъи авур гъильиз ви.

Къуразва дунъя

Къуразва вун, дунъя гъузел,
Тар хъиз чуплах, пузмиш жезва.

Гъинва цуыквей къунвай ви хел?

Вал гъихътин къе емиш жезва?

Ви куылвай къвез чулавар пехъер,

Билбл хилел ақваз

Мергъяматлувал

Чехи шаирдин музейдиз савкъатна

Ярославлдин региондин “Лезги милли медениятдин автономия” тешкилатдин рөгъбер, “Термоклимат” ОО-дин генеральный директор, ФЛНКА-дин член Васиф Гъсанова Стап Сулейманан квализ-музейдиз, вичин патай савкъат яз, 3 кондиционер маса къачуна.

Чехи шаирдин квалин-музейдин дараматдив къадай кондиционерар “Русклимат” тешкилатди хъяна.

Стап Сулейманан райондин кыил Нариман Абдулмуталибова, музейдин дирекцияди мергъяматлувал авур Васиф Гъсановаз риккін сидкъидай чухсагъул лагъана. Райондин кыили В.Гъсанова Россиядин шеъърра милли меденият хънин рекье кыиле тухузтай квалиахар къедна.

В.Гъсанов кыиле акъвазнавай ЯРЛНКА-дин квалиадин асул макъсадрик лезги адетар, меденият хън ва еримул авун, Ярославлдин областда авай лезгийрин арада хайи чал машгъурун, чал чирдай

шарттар тешкилүн, ватанэгълириз күмекар гун акатзала. ЯРЛНКА-ди Стап Сулейманан яратмишунриз талукъякмаркатарни кыиле тухузва.

Къед ийин, В. Гъсанова мергъяматлувилин крат идалай вич!

ликни авунай. Абурукай яз, риккел хин хы, 2022-йис патал ада вичин ата-бубайрин хуыр тир Докъузпара райондин Къурушин вичи хизанриз “Лезги газет” къхена. Сагърай вич!

Дарманрин набататар

Ваклан канаб

Ваклан канаб лугъудай и набататдиз урус чалал са шумуд тъварава: хвощ, конский хвост, сосонка, толкачик. М.Бабаханов лезги чаланни урус чалан гафарганда къалурнавайвал, лезги чалал “хөөщдиз” “ваклан канаб” лугъузва.

Къякъанвал 40-50 сантиметрдив агакъдай и хъач Россиядин саки вири чайра гъалтаза. Асул гысабдай тамара, къаччилхүч чайра, вацларин къереха жеда. Ваклан канаб чилия четиндиз акъудиз жедай эчелрикай яз гысабзала. Винел патан акунрай ам мутьквер тарциз ухшар я.

Ваклан канабдик хийирлу таъватарни ква. Адан дувул тушир паонник глюкоза, арабиноза, кислоза, галактоза, шкъакъар, каротин, С витамин, минеральный къелер ва хейлин маса затлар ква. Емиш тақынвай бертер гатун вахтунда къватына

къланзала ва чардахрик къуурзала. Къуурайдалай къулухъ абур парчадин ва я чарчин чантада (шешелда) хъуда. Вине кыил 4 йисуз хузын жеда.

И набататдикай микробиз, шарариз, иви акъвазаруниз акси яз,

тұуруди хъсандиз иливарунин, беден мягъемарунин кардани, гъакъни антисептик яз хийир къачуз жезва.

Кильди къачуртла, нефес къадай вахтундани, тутер тәзвайлани, грибоцдин инфекциядиз, артродиз, радикулитдиз, артритдиз, остеохондродиз, хуквадин ва ветрем азаррз акси яз ишлемишшава. Азаар сағъарунин рекье асул гысабдай ваклан канабдин гъалимадикайни настойдикай менфят къачузва.

Къед ийин, 3 йисан яшдив агаң тавунвай аялриз талукъ яз ваклан канаб ишлемишша виже къведач. Квачел заланзай дишегълийрини, инсандин бедендин къенепатай газа иви авахъзавайланни и набатат ишлемишун къадағы авунва.

Риккел хуын важиблу я, дармандин тақыттар гъазуринин ва абур ишлемишшун жигъетдай сифте нубатда дұхтуривай, пешекарривай месялтарат къачун чарасузы я.

Квез чидани?

Тунисдикай итижлу делилар

- Тунис Кеферпата Африкадин виридалайни гъвечи үлкве я. Меркездин тъварин Тунис я.

- И үлкведен къиблепатан мулкар Сахара къум-лухдик акатзала.

- Тунисда 11 миллиондилай газа инсанар яшамиш жезва.

- Тунисдин агъалийрин 97 процент арабар я. Государстводин кыилин чални араб чал я.

- Тунисдин мулкарин умуми майданди 163610 квадратный километр къазва.

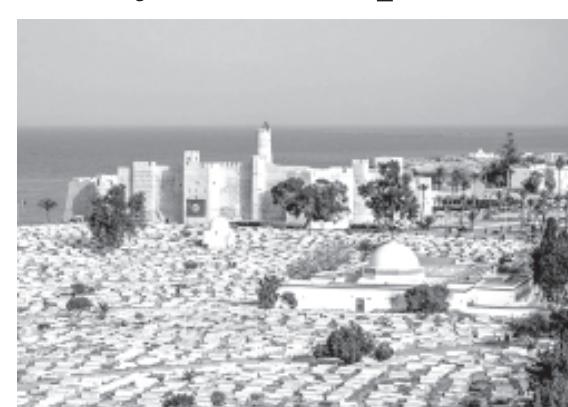
- Исламдин памятникрин арада, Меккадилай, Мединадилай ва Иерусалимдилай алатаила, Тунисдин Кайран шеъърди къуд лагъай чка къазва.

- Бязи чешмейри тестикъарзаяйвал, ирид сеферда пак Кайран шеъърдиз фейила, Меккадиз зияратдиз фейи гысаб жезва.

- Персиядин бурулайни Китайдин бурулай алатайла, Кайрандин гамар къиметлувилин жигъетдай дүньяда пуд лагъай чкадал ала.

- Гатун береда Тунисда къалахдин вахт сятдин 7-даз башламиш жезва, нисинин 2-даз ақылтаза. Им дурум гуз тежедай хътин зөгъем хъунихъ галаз ала-къалу я.

- Хаммамет шеъър Тунисда туристилини еке курорт яз гысабзала, 1960-йисалай аниза вири Европадай ял ягъун патал инсанар физва.

- Агъалийрин къадардал гъалтайла, и үлкве дүньяда 82 лагъай чкадал ала, мулкарал гъалтайла - 91 лагъай чкадал.
- Эгер улакъ гъалзаяйди дишегъли ятла, Тунисдин полициядин къуллугъчийриз рекъерин гъерекатрин къайдая чурай дұшшыща машин акъвазардай ихтиярлар авач.
- Үлкведен агъалийрин арада виридалайни газа машшур спортын жуыре футбол я.
- Тунисдин мулкарал 2 ағъзур йис къван “яшар” хъанвай зейтундин тарар экъечзала.

Улыкведа ва дүньяда

Мадни артух жеда лугъузва

COVID-19 азардин “омикрон” штамм вини кларапиз акъатай муддатда Россияда са юкъуз начагъ жедайбурун къадар 100 ағъзурдалай алатун мүмкін яз гысабзала. Идакай “Лента.ру” чешмезді вирусологиядин рекъяя профессор, хаталу инфекцийрин лабораториядин начальник А.Чепурнова ихтилатна.

“Вири улыквейра и штамм ақатзайбурун къадар пуд-къуд сеферда артух хъанва. “Дельта” штаммдик чи улыквела са ийкъан муддатда начагъ хъайбурун вини къадар 40 ағъзур тир, егер и рекъем пудаз зарб аврутла, 100 ағъзурдалай алатзала”, - лагъана Чепурнова.

Ада къед авурвал, мұкыу улыквейра авай делилар-рекъемар гекъигуналди, ихтиин фикир Роспотребнадзордин кыил А.Поповадин малумарнай.

Вашингтондин сағъламвилин ИНМЕ университетдин делилралди, Россияда “омикрон” ақатайбурун къадар алай йисан январдин ваца газа жеда. Амма алым Чепурнован фикирдалди, и штамм къизгъиндаказ февралдиз чикида.

Эхиримжи ийкъарин делилралди, Россияда коронавирус ақатайбурун умуми къадар 11 миллиондив ағакъзала, 322 ағъзурдалай газа россиявияр и азардик къена. Дүньяда вирус 330 миллиондилай виниз ксаары ақатнава, къенвайбурун къадар 5,5 миллиондилай алатнава.

Сабур акъалтнава

Россиядин МИД-дин кыил С.Лаврова пресс-конференциядин вахтунда малумарайвал, улыкведин хатасузвилиз къурху гузай ва хатасузвилиз рекъяя икъардал къен тийидай хътин Рагъакыйдай патан гъерекатар себеб яз, Москадин сабур акъалтнава. Идакай “Новости” РИА-ди хабар гана.

Га са вахтунда Рагъакыйдай пата хатасузвилиз рекъяя ийизвай теклифар къабул таврутла, Кремлди къабулдай къарапаркай Лаврова ихтилатнай. И жигъетдай рахун ада гъеле фад яз гысабзала.

НАТО-дик умуд кутазва

Украинадин вице-премьер О.Стефанишинади “Spiegel” чешмезді гайи интервьюда малумарайвал, Киевдиз НАТО-диз къабулун патал гъакъыкы камар чир хъун важиблу я. Ада къед авурвал, Украина НАТО-дик кутунин дүйм-дүйз югъ гъелелиг лугъуз жезва.

14-январдиз Украина президентин офиисдин кыил А. Ермака үлкве НАТО-дик экечүнис тамамвилелди тъазур тирди лагъанай. Ада умуд кутазвалай, и йисан гатуз Мадридда кыиле фидай саимиттад Украина альяндик экечдай гъакъыкы вахт чир жеда. Гүтъульнай ада лагъана хыи, НАТО-дин бязи иштирекчияр Украина аник экечүнис акси я. Военный блокдик экечүн патал, Ермака алава хъувурвал, анина иштиракчыры-үлквейри вирибуру разивал гана қланзала.

Киевда эцигда

Британияди Киевда танкариз аксивалдай къезил яракъар эцигдаивал я. “ТАСС” чешмезді хабар гузайвал, идакай Великобританиядин оборонадин министерстдин кыил Б.Уоллеса ихтилатна.

“Абур стратегиядин яракъар түш ва Россия патал са къурху-лувални арадал гъизвач”, - лагъана британви министрди. Адан гафаралди, танкариз аксивалдай системаяр обонара патал ишлемишшавайбу я.

Идалай вилик малумарайвал, алатаи йисан декабрдиз США-ди Украинаиз военный рекъяя 200 миллион доллардин күмек гун тестикъарнай.

Канадади ракъурна

НАТО-динни Россиядин арада рафтарвилер къизгъин жезва лугъуз, гъакъни Украинадин сергъятдал къалмакъалар арадал атун мүмкін яз гысабуналди, Канадади маҳсус аскерин отряд Украинаиз ракъурна. Идакай “Global News” телеканалди хабар гана.

Чешмедин делилралди, Канададин аскерар аниза ракъурна макъсад гүя Россияди Украинаиз ийизвай аксивилер явашариз алахъя.

Идалай вилик Украинадин президент В.Зеленскийди америкави сенаторрихъ галас къиле фейи гуруыштал малумарайвал, США-дин патай гъакъыкы күмек ағакъзала.

Менфятлу няметар

Америкадин пегъризчири дуьздад акъуднавайвал, къурай чулав хутари ширинлухар кълан хъунин гъевес ағъзарзала. “Лента.ру” чешмедин хабар гузайвал, алымрин ахтармишнурин нетижаяр илимдин журналда чапнава.

Пешекарринг гафаралди, ахтармишнурин вахтунда къурай чулав хутар тъур инсанри, мұкубырув гекъигайла, гишинвал са акъван гысснча. Пешекарри къурай чулав хутар са күс каш къин патал хъсан няметрикай яз гысабзала. Алимди къейднавайвал, ширинлухар рикл алайбурувай заарлуп десертар и няметдалди эвзез жеда. Къуранвай емиш халисан антиоксидантади, витаминралди ва минералралди девлетлу я. Гъар са емишдик тахминан 3,5 грамм төбін шекерар ква.

Идалай вилик Америкадин алымри гъафтедин къене къве сеферда балыгъ тъүн еке менфят авай кар тирди лагъанай. Алимри тестикъарзаяйвал, и няметар инсандин мефтл патал хийирлу я.

Чин гъазурайди - Куругъли ФЕРЗАЛИЕВ

ИСЛЕН, 24-январь**РГВК**

07:00 Время новостей Дагестана. Итоги
08:00 «Королева спорта» 0+
08:10 «Детские новости» 0+
08:20 Д/с «Русский музей детям» 7 с.
08:50 X/f «Двенадцатая ночь» 0+
10:35 «Годекан» 0+
11:05 «Галерея искусств» 0+
11:30 «Умники и умницы Дагестана» 0+
12:05 «Служба Родине» 12+
12:30 Время новостей Дагестана
12:50 X/f «Тучи покидают небо» 12+
14:30, 16:30 Время новостей Дагестана
14:50 «Мир Вашему дому»
15:15 Ток-шоу «Говорить разрешается» 12+
16:55 Д/с «Моя планета. Один день в городке» 9 с. 12+
17:25 Проект «Поколение»

17:55 Т/с «Непридуманная жизнь» 9 с. 16+
18:45 Передача на табасаранском языке «Мил»
19:30, 22, 30, 00, 30 Время новостей Дагестана
20:00, 23, 00, 01, 00 Время новостей Дагестана
20:20 «Подробности» 12+
20:45 «Экологический весник» 12+
21:00 «Удивительные горцы» 0+
21:20 «Глянец» 0+
22:05 «На виду» 12+
23:20 «Угол зрения» 16+
23:50 Д/с «Ичезновения» 12 с. 16+
01:15 Передача на табасаранском языке «Мил»
01:50 «На виду» 12+
02:15 «Экологический весник» 12+
02:30 «Подробности» 12+
02:55 «Глянец» 0+
03:35 «Угол зрения» 12+
04:00 «Дагестанский календарь» 0+

ПЕРВЫЙ

05.00 «Доброе утро». 09.00 Новости.
09.25 «Доброе утро». 09.50 «Жить здорово!» (16+).
10.55 «Модный приговор». (6+).
12.00 Новости.
12.15 «Время покажет». (16+).
17.45 Канатоходец Асхабали Гасанов.
15.00 Новости.
15.15 «Давай поженимся!» (16+).
16.00 «Мужское/Женское». (16+).
21:00 «Удивительные горцы» 0+
21:20 «Глянец» 0+
22:05 «На виду» 12+
23:20 «Угол зрения» 16+
23:50 Д/с «Ичезновения» 12 с. 16+
01:15 Передача на табасаранском языке «Мил»
01:50 «На виду» 12+
02:15 «Экологический весник» 12+
02:30 «Подробности» 12+
02:55 «Глянец» 0+
03:35 «Угол зрения» 12+
04:00 «Дагестанский календарь» 0+

РОССИЯ 1

09:00 Канал национального вещания «Магудере» (на агульском языке) 14:30, 21.05 Вести-Дагестан
04.55 Т/с «Возвращение Мухтара». (16+).
06.30 Утро. Самое лучшее.
08.00 «Сегодня». 17.20 Актуальное интервью.
17.45 Канатоходец Асхабали Гасанов.
18.05 Неформальный разговор.
05.00 «Утро России». 09.55 «О самом главном». 11.00 «Вести». 12.00 «Время покажет». 17.00 «Время покажет». 18.00 Вечерние новости. 18.40 «На самом деле». (16+). 19.45 «Пусть говорят». (16+). 21.00 «Время». 21.30 Т/с «Ищайка». (16+). 22.30 «Док-ток». (16+). 23.30 «Вечерний Ургант». 00:10 «Служба Родине» 12+
02:15 Передача на лакском языке «Аърши ва агълу»
00:10 Д/с «Ичезновения» 10 с. 16+
01:15 Передача на лакском языке «Аърши ва агълу»
00:20 «Часы на отцовство». 01:15 «Давай поженимся!» (16+).
02:15 «Подробности» 12+
03:35 «Угол зрения» 12+
04:00 «Дагестанский календарь» 0+

НТВ

04.55 Т/с «Возвращение Мухтара». (16+).
06.30 Утро. Самое лучшее.
08.00 «Сегодня». 17.20 Актуальное интервью.
17.45 Канатоходец Асхабали Гасанов.
18.05 Неформальный разговор.
05.00 «Утро России». 09.55 «О самом главном». 11.00 «Вести». 12.00 «Время покажет». 17.00 «Время покажет». 18.00 Вечерние новости. 18.40 «На самом деле». (16+). 19.45 «Пусть говорят». (16+). 21.00 «Время». 21.30 Т/с «Ищайка». (16+). 22.30 «Док-ток». (16+). 23.30 «Вечерний Ургант». 00:10 «Служба Родине» 12+
02:15 Передача на лакском языке «Аърши ва агълу»
00:20 «Часы на отцовство». 01:15 «Давай поженимся!» (16+).
02:15 «Подробности» 12+
03:35 «Угол зрения» 12+
04:00 «Дагестанский календарь» 0+

ДОМАШНИЙ

06.30 «6 кадров». (16+). 06.40 «По делам несовершеннолетних». (16+). 08.45 «Давай разведемся!» 09.50 «Тест на отцовство». 12.00 Д/ф «Понять. Простить». (16+). 13.05 Д/ф «Порча». (16+). 13.35 Д/ф «Знахарка». 14.10 Д/ф «Верну любимого». (16+). 14.45 Детектив «Тот, кто рядом». (16+). 19.00 Мелодрама «Тень прошлого». (Украина). 23.00 Т/с «Женский доктор», 11 и 12 с. (16+). 01.00 Д/ф «Верну любимого». (16+). 01.30 Д/ф «Порча». (16+). 02.00 Д/ф «Знахарка». (16+). 02.25 Д/ф «Понять. Простить». (16+). 03.15 «Тест на отцовство». 04.55 «По делам несовершеннолетних». (16+). 05.45 «Домашняя кухня». 06.10 «6 кадров». (16+).

ТВ-ЦЕНТР

06.00 «Настроение». 08.15 «Петровка, 38». (16+). 08.30 Т/с «Мама-детектив». 10.55 «Городское собрание». (12+). 11.30 «События». 11.50 X/f «Когда-нибудь наступит завтра» 13.40 «Мой герой». (12+). 14.50 «Город новостей». 15.05 Т/с «Анна-детектив». 17.00 Д/ф «Мужчины Людмилы Сенчиной». (16+). 17.50 «События». 18.10 X/f «Коподец забытых желаний». (12+). 22.00 «События». 22.35 «Спецрепортаж». 23.05 «Знак качества». 00.00 «События». 03.35 «Петровка, 38». (16+). 05.55 Д/ф «М. Волонтири. Цыганское несчастье». 01.35 Д/ф «Звездные обиды». (16+). 02.15 Д/ф «Битва за наследство». (12+).

ЗВЕЗДА

05.10 Т/с «Привет от Котюши», 3 и 4 с. (16+). 07.00 «Сегодня утром». 09.00 Новости дня. (16+). 09.20 X/f «Впервые замужем». (12+). 11.20 «Открытый эфир». 13.00 Новости дня. (16+). 13.25 Д/с «Оружие Победы». (12+). 13.40, 14.05 Т/с «Красные горы», 1-4 с. (16+). 19.40 «Скрытые угрозы». 20.25 Д/с «Загадки века». 21.15 Новости дня. (16+). 21.25 «Открытый эфир». 23.05 «Междум тем» с Н. Метлиной. (12+). 23.40 X/f «Генерал». (12+). 01.40 X/f «Впервые замужем». (12+).

САЛАСА, 25-январь**РГВК**

07:00, 08:30, 12:30 Время новостей Дагестана
07:20 Передача на табасаранском языке «Мил»
08:00 «Королева спорта» 0+
08:10 Мультифильм 0+
08:50 X/f «Максим Пере-пелица» 0+
10:30 Проект «Поколение»
10:55 Д/с «Моя планета». 11:25 «Экологический весник» 12+
11:40 Т/с «Непридуманная жизнь» 9 с. 16+
12:55 «Глянец» 0+
13:45 «На виду» 12+
14:10 «Подробности» 12+
14:30 Время новостей Дагестана
14:50 Передача на табасаранском языке «Мил»
15:30 «Угол зрения» 12+
16:05 Проект «Удивительные горцы» 0+
16:30 Время новостей Дагестана

16:55 Д/с «Моя планета». 17:25 «К 100-летию ДАССР» 12+
17:55 Т/с «Непридуманная жизнь» 10 с. 16+
18:45 Передача на лакском языке «Аърши ва агълу»
19:30, 22, 30, 00, 30 Время новостей Дагестана
20:00, 23, 00, 01, 00 Время новостей Дагестана
20:20 «Герои мирного времени. Мурадис Алибиров» 12+
20:45 «Психологическая азбука» 12+
21:10 Ток-шоу «Общественный интерес» 12+
21:20 «Колыса» 12+
00:10 «Служба Родине» 12+
01:15 Передача на лакском языке «Аърши ва агълу»
00:20 «Часы на отцовство». 01:15 «Давай поженимся!» (16+).
02:15 «Подробности» 12+
03:35 «Колыса» 12+
04:00 «К 100-летию ДАССР» 12+

ПЕРВЫЙ

05.00 «Доброе утро». 09.00 Новости.
09.25 «Доброе утро». 09.50 «Жить здорово!» (16+).
10.55 «Модный приговор». (6+).
12.00 Новости.
12.15 «Время покажет». (16+).
15.15 «Давай поженимся!» (16+).
16.00 «Мужское/Женское». (16+).
21:00 «Время покажет». 17.00 «Время покажет». 18.00 Вечерние новости. 18.40 «На самом деле». (16+). 19.45 «Пусть говорят». (16+). 21.00 «Время». 21.30 Т/с «Ищайка». (16+). 22.30 «Док-ток». (16+). 23.30 «Вечерний Ургант». 00:10 «Служба Родине» 12+
02:15 Передача на лакском языке «Аърши ва агълу»
00:20 «Часы на отцовство». 01:15 «Давай поженимся!» (16+).
02:15 «Подробности» 12+
03:35 «Угол зрения» 12+
04:00 «Дагестанский календарь» 0+

РОССИЯ 1

09:00 Канал национального вещания «Турчигада». 14:30, 21.05 Местное время. Вести-Дагестан
04.55 Т/с «Возвращение Мухтара». (16+).
06.30 Утро. Самое лучшее.
08.00 «Сегодня». 17.20 Территория искусства. 17.55 Д/ф «Фазу Алиев»
15.00 Новости.
15.15 «Давай поженимся!» (16+).
16.00 «Мужское/Женское». (16+).
17.00 «Время покажет». (16+).
18.00 Вечерние новости. 18.40 «На самом деле». (16+). 19.45 «Пусть говорят». (16+). 21.00 «Время». 21.30 Т/с «Ищайка». (16+). 22.30 «Док-ток». (16+). 23.30 «Вечерний Ургант». 00:10 «Служба Родине» 12+
02:15 Передача на лакском языке «Аърши ва агълу»
00:20 «Часы на отцовство». 01:15 «Давай поженимся!» (16+).
02:15 «Подробности» 12+
03:35 «Угол зрения» 12+
04:00 «Дагестанский календарь» 0+

НТВ

04.55 Т/с «Возвращение Мухтара». (16+).
06.30 Утро. Самое лучшее.
08.00 «Сегодня». 17.20 Территория искусства. 17.55 Д/ф «Фазу Алиев»
15.00 Новости.
15.15 «Давай поженимся!» (16+).
16.00 «Мужское/Женское». (16+).
17.00 «Время покажет». (16+).
18.00 Вечерние новости. 18.40 «На самом деле». (16+). 19.45 «Пусть говорят». (16+). 21.00 «Время». 21.30 Т/с «Ищайка». (16+). 22.30 «Док-ток». (16+). 23.30 «Вечерний Ургант». 00:10 «Служба Родине» 12+
02:15 Передача на лакском языке «Аърши ва агълу»
00:20 «Часы на отцовство». 01:15 «Давай поженимся!» (16+).
02:15 «Подробности» 12+
03:35 «Угол зрения» 12+
04:00 «Дагестанский календарь» 0+

ДОМАШНИЙ

06.30 «6 кадров». (16+). 06.45 «По делам несовершеннолетних». (16+). 09.00 «Давай разведемся!» 10.05 «Тест на отцовство». 12.15 Д/ф «Понять. Простить». (16+). 13.20 Д/ф «Порча». (16+). 13.50 Д/ф «Знахарка». (16+). 14.25 Д/ф «Верну любимого». (16+). 15.00 Мелодрама «Клевер желаний». (Украина). 19.00 Мелодрама «Мой милый найденый». (Украина). 23.30 Т/с «Женский доктор», 13 и 14 с. (16+). 01.30 Д/ф «Верну любимого». (16+). 02.00 Д/ф «Порча». (16+). 02.30 Д/ф «Знахарка». (16+). 02.55 Д/ф «Понять. Простить». (16+). 03.45 «Тест на отцовство». 05.25 «По делам несовершеннолетних». (16+). 05.45 «Домашняя кухня». 06.15 «6 кадров». (16+).

ТВ-ЦЕНТР

06.00 «Настроение». 08.10 «Доктор И...» (16+). 08.45 Т/с «Мама-детектив». 11.10 «Петровка, 38». (16+). 11.30 «События». 11.50 X/f «Когда-нибудь наступит завтра». 13.40 «Мой герой». (12+). 14.30 «События». 14.50 «Город новостей». 15.05 Т/с «Анна-детектив». 17.00 Д/ф «Мужчины Людмила Гундаревой».

ЖУМЯ, 28-январь**РГВК**

07:00, 08.30, 12.30 Время новостей Дагестана
07:20 Передача на аварском языке 12+
08:00 «Королева спорта»
08:10 Обзор газеты «Хакильтык» 12+
08:20 Мультифильм 0+
08:50 Х/ф «Есенция» 16+
11:10 Д/с «Моя планета»
11:40 Т/с «Непридуманная жизнь» 12 с. 16+
12:55 «Первая студия» 12+
13:45 «Психологическая азбука» 12+
14:10 «Молодежный микс»
14:30 Время новостей Дагестана
14:50 Передача на аварском языке 12+
15:30 «Круглый стол» 12+
16:10 Мультифильм 0+
16:30 Время новостей Дагестана

16:50 Х/ф «Далекая невеста» 0+
18:25 «Арт-клуб» 0+
18:45 Передача на кумыкском языке 12+
19:30, 22.30, 00.30 Время новостей Дагестана
20:00, 23.00, 01.00 Время новостей. Махачкала
20:20 «Подробности» 12+
20:50 «Мир вашему дому»
21:20 Д/ф «Легенда Азанбека» 0+
21:55 «Время спорта» 12+
23:20 «Лобальная сеть» 16+
00:00 Д/с «Исчезновения» 11 с. 16+
01:15 Передача на кумыкском языке «Заманлар гете, хальгъетьмес» 12+
01:50 «Подробности» 12+
02:15 Д/ф «Легенда Азанбека» 0+
02:40 «Глобальная сеть» 16+
03:15 «Время спорта» 12+
03:45 «Мир вашему дому»

ПЕРВЫЙ

05.00 «Доброе утро».
09.00 Новости.
09.25 «Доброе утро».
09.50 «Хить здорово!» (16+).
10.55 «Модный приговор».
12.00 Новости.
12.15 «Время покажет».
15.00 Новости.
15.15 «Давай поженимся!»
16.00 «Мужское/Женское».
20:20 «Подробности» 12+
20:50 «Мир вашему дому»
21:20 Д/ф «Легенда Азанбека» 0+
21:55 «Время спорта» 12+
23:20 «Лобальная сеть» 16+
00:00 Д/с «Исчезновения» 11 с. 16+
01:15 Передача на кумыкском языке «Заманлар гете, хальгъетьмес» 12+
01:50 «Подробности» 12+
02:15 Д/ф «Легенда Азанбека» 0+
02:40 «Глобальная сеть» 16+
03:15 «Время спорта» 12+
03:45 «Мир вашему дому»

РОССИЯ 1

09:00 Канал национального вещания
14:30, 21.05 Вести-Дагестан
17:20 Духовная жизнь
17:45 Концерт.
05.00 «Утро России».
09.55 «О самом главном».
11.00, 14.00 «Вести».
11.30 «Судьба человека с Б. Корчевниковым».
12.40 «60 минут» (12+).
14.55 Т/с «Тайны госпожи Кирсановой» (12+).
17.00 «Вести».
17.15 «Андрей Малахов. Прямой эфир» (16+).
18.40 «60 минут» (12+).
20.00 «Вести».
21.20 Т/с «Склифосовский».
01.45 XX Торжественная церемония вручения Национальной кинематографической премии «Золотой Орел». Прямая трансляция.
04.10 Т/с «Семейный детектив» (16+).

НТВ

04.55 Т/с «Возвращение Мухтара» (16+).
06.30 Утро. Самое лучшее. (16+).
08.55 «Давай разведемся!»
10.00 «Тест на отцовство».
12.10 Д/ф «Понять. Простить» (16+).
13.15 Д/ф «Порча» (16+).
13.45 Д/ф «Знахарка» (16+).
14.20 Д/ф «Верну любимого» (16+).
14.55 Мелодрама «Мой любимый враг» (Украина).
19.00 Мелодрама «Стань моей тенью» (Украина).
23.00 Т/с «Женский доктор».
01.00 Д/ф «Верну любимого» (16+).
01.30 Д/ф «Порча» (16+).
02.00 Д/ф «Знахарка» (16+).
02.30 Д/ф «Понять. Простить» (16+).
20.00 Х/ф «Роковое SMS».
22.00 «В центре событий».
23.15 Кабаре «Черный кот» (16+).
03.20 «Тест на отцовство».
05.00 «По делам несовершеннолетних» (16+).
05.50 «Домашняя кухня».
06.15 Т/с «Соседи» (16+).

ДОМАШНИЙ

06.30 «6 кадров» (16+).
06.50 «По делам несовершеннолетних» (16+).
08.55 «Давай разведемся!»
10.00 «Тест на отцовство».
12.30 Х/ф «Не приходи ко мне во сне» (12+).
14.30 «События».
14.50 «Город новостей».
15.05 Х/ф «Не приходи ко мне во сне» (12+).
16.55 Д/ф «Любовные истории. Сердцу не приведешь» (12+).
19.00 «События».
23.00 Т/с «Женский доктор».
01.00 Д/ф «Верну любимого» (16+).
01.30 Д/ф «Порча» (16+).
02.00 Д/ф «Знахарка» (16+).
02.30 Д/ф «Понять. Простить» (16+).
20.00 Х/ф «Роковое SMS».
22.00 «В центре событий».
23.15 Кабаре «Черный кот» (16+).
01.05 Д/ф «Чарующий акцент» (12+).
01.45 Х/ф «Черный принц».
03.20 «Петровка, 38» (16+).
03.35 Х/ф «Когда позовет смерть» (12+).
03.50 Х/ф «Близнецы» (6+).

ТВ-ЦЕНТР

06.00 «Настроение».
08.10 Х/ф «Чудны дела твои, Господи!» (12+).
11.30 «События».
11.50 Х/ф «Чудны дела твои, Господи!» (12+).
12.30 Х/ф «Не приходи ко мне во сне» (12+).
14.30 «События».
14.50 «Город новостей».
15.05 Х/ф «Не приходи ко мне во сне» (12+).
16.55 Д/ф «Прорыв» (16+).
14.20 Т/с «Блокада» (12+).
18.00 Новости дня (16+).
18.40 Т/с «Блокада» (12+).
21.15 Новости дня (16+).
21.25 Т/с «Блокада» (12+).
23.10 «Десять фотографий».
23.15 Кабаре «Черный кот» (12+).
00.00 Х/ф «Текумзе» (12+).
01.45 Х/ф «Вертикаль» (12+).
03.00 Д/ф «Бомба для Японии. Спасти Дальний Восток» (12+).
03.50 Х/ф «Близнецы» (6+).

ЗВЕЗДА

07.50 Д/с «Автомобили 2-й мировой войны» (16+).
09.00 Новости дня (16+).
09.20 Д/с «Автомобили 2-й мировой войны» (16+).
12.00 Х/ф «Прорыв» (16+).
13.00 Новости дня (16+).
13.25 Х/ф «Прорыв» (16+).
14.00 Военные новости (16+).
14.05 Х/ф «Прорыв» (16+).
14.20 Т/с «Блокада» (12+).
18.00 Новости дня (16+).
18.40 Т/с «Блокада» (12+).
21.15 Новости дня (16+).
21.25 Т/с «Блокада» (12+).
23.10 «Десять фотографий».
23.15 Кабаре «Черный кот» (12+).
00.00 Х/ф «Текумзе» (12+).
01.45 Х/ф «Вертикаль» (12+).
03.00 Д/ф «Бомба для Японии. Спасти Дальний Восток» (12+).
03.50 Х/ф «Близнецы» (6+).

КИШ, 29-январь**РГВК**

07:00, 08.30, 16.30 Время новостей Дагестана
07:20, 15.10 Передача на кумыкском языке 12+
08:00 Мультифильм 0+
08:50 Х/ф «По секрету всему свету» 0+
11:05 «Молодежный микс»
11:25 «Подробности» 12+
11:55, 21.35, 00.20 «Дагестанский календарь»
12:00 «Мой малыш» в прямом эфире
12:30 Театр оперы и балета. Балет «Асият» 12+
14:35 «Мир Вашему дому»
15:00 Мультифильм 0+
15:50 «Время спорта» 12+
16:50 Х/ф «Гайна синих гор»
18:20 Д/ф «Знакомые неизнакомцы» 0+
18:45 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+
19:30, 22.30, 00.30 Время новостей Дагестана
20:00 «Мастер спорта» 12+
20:35 «Дагестан туристический» 0+
20:55 «Галерея искусств» 0+
21:20 «Удивительные горы»
21:45 «Глянец» 0+
22:55 «Точка зрения» 12+
23:00 Х/ф «Не сошлись характерами» 12+
00:55 «Подробности» 12+
01:00 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+
01:35 «Мой малыш» 12+
02:00 «Дагестан туристический» 0+
02:15 «Мастер спорта» 12+
02:45 «Галерея искусств» 0+
03:05 «Глянец» 0+
03:45 «Удивительные горы»
04:05 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+
04:45 Т/с «Галка и Гамаюн».

ПЕРВЫЙ

05.00 «Утро России». Суббота.
06.00 «Доброе утро». Суббота. (6+).
09.00 «Умницы и умники».
09.45 «Слово пастыря».
10.00 Новости.
10.15 Д/ф «Владимир Высоцкий. Письмо Юррену Битги» (16+).
11.15 «Видели видео?» (16+).
12.00 Новости.
12.15 «Видели видео?» (16+).
13.25 Х/ф «Стряпуха».
14.45 Владимир Высоцкий. «И, ульбаясь, мнеломали крылья» (16+).
16.40 «Хочет стать миллионером?» (12+).
18.15 «Точь в точь» (16+).
21.00 «Время».
21.25 «Мастер спорта» 12+
22:45 «Галерея искусств» 0+
23:00 «Глянец» 0+
00:55 «Найдине со всеми».
01.50 «Модный приговор».
02.40 «Давай поженимся!»
03.20 «Мужское/Женское».
04.45 Т/с «Галка и Гамаюн».

РОССИЯ 1

05.00 «Утро России». Суббота.
06.00 «Вести». Местное время.
08.20 Местное время. Суббота.
08.35 «По скрету всему свету».
09.25 «Пятеро на одного».
10.10 «Сто к одному».
11.00 «Вести».
11.35 «Юмор! Юмор! Юмор!» (16+).
12.50 «Доктор Мясников» (12+).
18.15 «Точь в точь» (16+).
21.00 «Сегодня вечером».
21.25 «Сегодня вечером» (12+).
01.35 «Падающие звезды».
02.00 «Вести в субботу».
02.45 Х/ф «Мой любимый друг» (16+).
03.20 «Найдине со всеми».
04.00 «Модный приговор».
04.45 Т/с «Счастье есть» (12+).
04.50 Х/ф «Счастье есть» (12+).

НТВ

04.55 ЧП. Расследование. (16+).
08.00 «Вести». Суббота.
08.20 Местное время.
08.35 «Когда все дома с Тимуром Кизяковым».
09.25 «Утренняя почта с Николаем Басковым».
10.00 «Жизнь других» (12+).
11.15 «Видели видео?» (6+).
12.00 «Сто к одному».
13.15 «Парод юмора».
14.00 «Формула еды» (12+).
15.00 «Пятеро на одного».
16.00 «Сегодня».
17.00 «Главная дорога» (1-8 с Украина).
18.00 «Приятно на уши» (Украина).
19.00 Т/с «Великолепный век», 13 и 14 с. (Турция).
20.00 «Квартирник».
21.00 «Привет, Андрей!»
22.00 «Секрет на миллион».
23.00 «Международная пиратская» (16+).
00.20 «Квартирник».
01.40 «Дачный ответ».
02.30 Т/с «Соседи» (16+).

ДОМАШНИЙ

06.30 «6 кадров» (16+).
06.50 Мелодрама «Мама моей дочери» (Украина).
07.20 Мелодрама «Авантура на двоих», 1-8 с (Украина).
08.00 «События».
08.20 «Дело 306».
11.30 Х/ф «Заложница».
12.50 Х/ф «Заложница».
14.30 «События».
15.00 Х/ф «Дело 306».
16.00 «

Дин

Чехи гунагъар

Ямин МЕГЬАМЕДОВ,
диндин рекъяй алим

(Эвол - 2021-йисан 45-52, 2022-йисан 1-2-нумраира)

Дугъриданни, Пайгъамбарди (къуй Аллагъдин патай салават ва саламар хъурай вичиз) чаз, дишегълид ал эвлениши жедайла, гъайван (улакъ) маса къа-чудайла зарар алудай, менфят къа-чудай хъсан насиғат ганва (дуз рехъ къалурна). Абдуллағъ ибн Амр асъабди (Аллагъ рази хъурай вичелай) агақъарнавайвал, расулуЛлағъиди (къуй Аллагъдин патай салават ва саламар хъурай вичиз) лагъана (мана): “Квекай сад эвлениши хъайила ва лукъ (къул, ябатла) (маса) къа-чурла, къуй ада лугъурай: Аллагъумма инни асьаюка хайрагъа ва хайра ма жабалтагъа ғалейгъы, ва ағызу бика мин шарриға ва шарри ма жабалтагъа гла-гъийни”. (Я Аллагъ) Дугъриданни, за Ва-вай адан хийир ва Вуна адак кутунавай хийир, адан шийирдикай (писцилерикай) ва Вуна адак кутунавай шийирдикай зун хүнин карда күмек тлалбазава (тавакъу ийизе) (Абу Дауд, ан-Насаи).

Хъсанвал лишанламишун
(хорошее предзнаменование, оптимизм)

Чна винидихъ писвал лишанламишун баян гана ва адани мавгъуматдин арада вуч фаркъ (тафават) аватла къалурна. Къейд ийин хъи, Пайгъамбарди (къуй Аллагъдин патай салават ва саламар хъурай вичиз) “фаъл” - хъсанвал лишанламишун ийизвай ва мавгъуматдин мукъва жевзачир.

Анас асъабди (Аллагъ рази хъурай вичелай) хабар гузайвал, Пайгъамбарди (къуй Аллагъдин патай салават ва саламар хъурай вичиз) лагъана (мана): “Азар ғалуқын (масадак акатун) авач, мавгъуматчиwal (суеверие) авач. Вазхъсанавал лишанламишун бегенмиш(хуш) я. Абуру жузуна: “Хъсанвал лишанламишун вуч я?”. Ада лагъана: “Хуш келима” (!). Имам Муслиман риваятда (версияда): “Хъсан келима, хуш келима”.

Чехи алим Ибн Усаймина лугъузва: “Хуш келимади Пайгъамбар (къуй Аллагъдин патай салават ва саламар хъурай вичиз) гъейранарава, вучиз лагъайтла, рикъиз хуш жедай гафари чанда шадвал ва регъятивал твазва, инсандиз вичиз герек кардин гъакъиндай вилики физ күмек-зава. Им мавгъумат авун туш, аксина и карди инсан жуъртул (гъевеслу) ийиза, секинвал (архайнавал), гъевеслувал артухарзава (аль-Каавт-уль-муфид).

Шейх Ибн Усаймина гъакъни къейднава: “Винидихъ хъсанвал лишанламишун мавгъуматдикай туширдикай лагъанай. Анжах ада мавгъуматдиз ухшар я - герек кардал гъевеслу авунин жиъетдай. Дугъриданни, ада (хъсанавал лишанламишун) инсандин ийгинвал (юзун, къубанвал, активность) ва тайин са макъсаддихъ (кар къилиз аку-дунихъ) физвай рекъе дерибашвал (виллик фин) артухарзава. И дуьшьушда ам мавгъуматдиз ухшар я, амма абурун арада фаркъ ава: мавгъумат авуни инсан ада мавгъумат ийизвай шейниллай аслу ийизва ада Аллагъдал таваккул авун зайдиф жезва. Нетижада ам, вичиз акур шейниз ки-лигна, вичиз хийирлу кардилай элхъкунан гъевеслу жезва. Амма фаълыд - хъсанвал лишанламишун - адан къуватлавал, клемвал (къастунин) ва ийгинвал артухарзава. Гъавиляй абурун къедан тешлигъивал (ухшарвал) гъар сада таъсир авунин карда я”.

Мавгъуматчиwal (тиргаз) ва писвал лишанламишун (ташаум) синонимар я. Тирагъдин амал авун “тамлайтур” я).

1-гъядис: Ибн Аббас асъабди (Аллагъ рази хъурай вичелай) лагъана:

“Са къуз чи патав Пайгъамбар (къуй Аллагъдин патай салават ва саламар хъурай вичиз) экъечна ва лагъана (мана):

Диндин месэлайриз талуку сулар пайда хъайитла, ватцапдин 8-989-653-42-35 нумрадиз къыхихъ.

“Заз уымметар къалурна ва (зи вилкай) вичихъ са итим галай, къве итим галай, кълан галай ва касни галачир пайгъамбар фена. Заз гъакъни вичихъ чехи къватла (гзаф жемят) галай, чилав (горизонт) клемнавай пайгъамбарни акуна. За ам зи уыммет хъун умудна. Заз лагъана: ам Муса ва адан жемят я. Ахпа ада заз лагъана: “Килиг!”. Заз чилавдихъ лап чехи къватла (азим жемят) акуна. Заз мад лагъана: “Килиг аниз, атланз”. Заз чилав клемнавай лап чехи къватла (азим жемят) акуна. Заз мадни лагъана: “Абур ви уыммет я ва абурухъ гъахъ-гъисаб галачиз Женнемтиз фидай пудкъанни цүд агъзур кас гала (абурук ква)”.

Ахпа инсанар чканва ва абуруз (70 агъзур кас вужар ятла) ачуходи чир хъанач. Аспъбар рикъел гъиз (фигуар лузыз) башламишна. Абуру лаъана: чакай рахайтла, чун ширкда аваз хана, амма чна Аллагъдихъни Адан расулихъ иман гъана. Мадни, ингъе чи рухвяри... И раҳунар Пайгъамбардал (къуй Аллагъдин патай салават ва саламар хъурай вичиз) агақъана. Ада лагъана (мана): “Абур мавгъумат (суеверие) тийизвайбур, чипз руқъя тланаб тийизвайбур, сағъарун патал ифенәй ракъарал чеб кун тийизвайбур, чипз Раббидал таваккул (клеми умуд) ийизвайбур я”.

Укаша ибн Мигъсан (Аллагъ рази хъурай вичелай) асъабди къарагъна икъ лагъана: “Зун гъабуракай яни, я расулуЛлағъ?”. Ада лагъана: “Эхъ!”. Ахпа масада къарагъна ва лагъана: “Зунни гъабуракай яни?”. Ада (къуй Аллагъдин патай салават ва саламар хъурай вичиз) лагъана: “Валай вилик Укаша акатна” (Бухари, Муслим).

2-гъядис: Ибн Аббас асъабди (Аллагъ рази хъурай вичелай) агақъарнавайвал, Пайгъамбарди (къуй Аллагъдин патай салават ва саламар хъурай вичиз) лагъана (мана): “Галуқъдай (масадак акатдай) азар авач, мавгъумат (суеверие) авач, “тайнин жуъре къушарихъ галаз алакъалу лишанламишун” (гъаммагъ) авач”. Адан патав гвай са итимди къарагъна ва лагъана (мана): “Я расулуЛлағъ, са азар (хъутур) деведик акатда ва гъутъунлай ам вири девеरик акатзава!”. Ада лагъана: “Ам къадар-къисмет я. Бес сифтедак азар ни кутуна!” (Ибн Мажағъ).

Пайгъамбардин (къуй Аллагъдин патай салават ва саламар хъурай вичиз) “галуқъдай (масадак акатдай) азар авач” гафарин мана ихтиди я: абуру анжакъ бязи азарриз талуку я. И кардиз ада (къуй Аллагъдин патай салават ва саламар хъурай вичиз) лагъанавай гафар делил я. Пайгъамбарди (къуй Аллагъдин патай салават ва саламар хъурай вичиз) вабадикай (тилгъундикай) мукъяят хъувъ ва азар авай чкадиз гъахъмир (фимир) лагъана!

Мавгъуматдин (суеверидин) күшкүш алудун патал агъадихъ галай гъерекатар авуна къланда:

1. Аллагъдал таваккул (Адак клеми умуд кутун);

2. гъиле къунвай жуван карда виллик фена къланда ма мавгъуматдин фикирри эсер авуна къланда;

3. “каффара” гун (гунагъдилай гъил къаун патал гудай эвэз хгун);

4. хъсанвал лишанламишун.

2. Сүльгуър авун

Сүльгуър (“истилагъ” манада - илимдин термин яз). Ибн-Гъажар лугъудай чехи алимди вичин “Фаттъуль-Барий” ктабда чехи алим аль-Къуртубийдин ихтиин гафар гъанва: “Сүльгуър тукътукързавай гъиллеяр я (вичихъ галаз элешими хъунин (тежрибаяр авуналди) нетижада агакъзава). Амма адан къульвиляя ва чинебанвиялай (дуздал тахъун, скрытый) адан вини дережадив тек-түүк инсанар агакъзава. Адан асас бязи шейэрин къетленвилер (ерияр) ишлемишун, абуру квекай ибарат ятла ва азас (сүльгуърдиз) талуку вахтар чир хъун я”.

(КъатIама)

Дин

Хабарар

Спорт

Муаллим рикъел хүн яз

ВОЛЕЙБОЛ

Хазран Къасумов

Стал Сулейманан районда, педагогилин зегъметдин ветеран Мегъамед-Садикъ Къурбанов рикъел хүнин лишан яз, волейболдай 1-турнир къиле фена. Ам Цийи Макъарин юкъван школадин спортдин майдандал Къурбановрин хизандин тэллифадалди ва карчи Муртузали Муртузалиеван пулунин такъатрин къумекдадли тухвана.

Келүнинни тербияддин рекъяй хурунь юкъван школадин директордин заместителдин къуллугъдад алаз, Мегъамед-Садикъ Мегъамедовича вичин савадлу вири умур хай школадиз бахшна. Ада урус ва лезги чаларинни литературадин тарсар гана. Гъа са вахтунда ам спортдални машгъул хъана, районда спортдин квалах виллик тухунлик лийху пай кутуна. Хейлип ийсара М.-С. Къурбанов хурунь волейболдин командалик кваз къульгъвана, райондин ва республика-дин дережада тухвай гзаф турнирра гъалиб-вилер къачуна. Гъа са вахтунда тежирбалу

муаллимди - гъевеслу спортсменди са шумуд кас хъсан волейболистарни гъазурна.

Турнир ачухунин мянракатда райондин кыл Нариман Абдулмуталибова, райадминистрациядин, спорткомитетдин, ДЮСШдин векилри, Россиядин шеърерай хтанвай мугъманри, цудралди хурунвийри иштиракна. Хуш келимаяр рахайдалай куулухъ, савкъат яз, Н. Абдулмуталибова спортсмениз тупар багъишна. Турнирдин иштиракчийри райондин къилиз чухсаъул лагъана.

Тебридин келимаяр мянракатдал М.-С. Къурбанован мукъва-къилири, Цийи Макъарин АСП-дин кыл А. Къазиагъмедова, 1-нумрадин ДЮСШ-дин директор М. Къазанбегова, райондин спортдин, туризмдин ва жегылприн кратин рекъяй комитетдин директор Н. Эфендиева ва масабуру лагъана.

Къизгъиндаказ къиле фейи акъажунра Къасумхурунин командали 1-чка къуна. 2, 3 ва 4-чкаяр, талуку тирвал, Цийи Макъарин, Мегъарамдхурунин райондин Гъепцегърин къулан Стаприн командаири къуна.

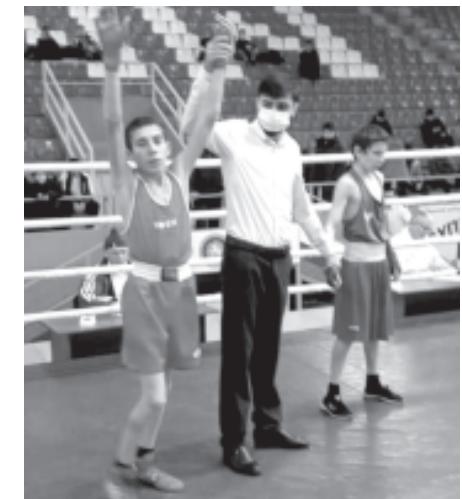
Турнирдин иштиракчийриз кубокар, медалар, грамотаяр, гъакъни турнирдин спонсорин патай пулдин пишкешар гана.

Викъегъвал къалурна

БОКС

Чи муҳбир

Хасавюртда 2006-2007-йисара дидэдиз хъанвай жаванрин арада боксдай РД-дин къенкъевичивал патал къиле фейи акъажунра чи Республикан жуъреба-жуъре пиллерай тир 200-дав агақъна боксёри иштиракна. Абурун жергеда Стап Сулейманан райондин спортдин, туризмдин ва жегылприн кратин рекъяй комитетди (директор - Н. Эфендиев) рекъе тунвай са шумуд спортсменни авай. Тамам 5 юкъуз къизгъиндаказ къиле фейи бяъсерин нетижада машгъур тренер Альберт МЕЖИДОВАН гъилик вердишивилер къачузвай Мурад Гъажиханова (40 кг) къенкъечи чка къуна.

Мичегъя турнир

Къванцин тиамаяр

Назиля ИСМАИЛОВА

И мукъвара халкъдин искустводин ва РФ-дин халкъарин материалинди тушир ирсиин Иисан мянракатрин сергъятра аваз Ахчегъ райондин Мичегъя къванерал атланвай лезги тиамайрай - шашкайрай итижлу турнир къиле түнвай.

Хурунвийри активнидаказ иштиракай и турнирдин тешкилатчи ва спонсор вичин ери-бине Мичегъяр хуруя тир ИСМАИЛОВ Руслан тир. Бубайрилай атанвай и итижлу къугъунрин - акъажунрин нетижада гъалибилин 1-чка Эдик МУКАИЛОВА къуна. Къвед ва пуд лагъай чкаяр Насир РАСУЛОВАНИ Рустам МЕГЪАМЕДРАГЫЙ-

МОВА пайна. Турнирдин гъалибчияр спонсордин патай рикъел аламукъдай пишкешарлди къейдна.

ЛезГи газет

УЧРЕДИТЕЛЬ:

Дагъустан Республикадин информациядин ва печатдин министерство
367018, Махачкала,
Насрутдинов пр., 1 "а"

КЫЛИН РЕДАКТОР
М. И. ИБРАГИМОВ

(+78722) 66-00-60

E-mail: lezgiGazet@yandex.ru

КЫЛИН РЕДАКТОРДИН
ЗАМЕСТИТЕЛЬ

К. Н. ФЕРЗАЛИЕВ

66-13-55

ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЬ
Ш. Ш. ШИХМУРАДОВ

66-02-81

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН
Н. М. ИБРАГИМОВ

66-00-59

ЭКОНОМИКАДИН
Ж. М. САИДОВА

66-00-63

КУЛЬТУРАДИН
Д. Б. БЕЙБАЛАЕВ

66-00-58

ЛИТЕРАТУРАДИН
М. А. ЖАЛИЛОВ

66-00-64

ЯШАЙИШДИН ВА ЧАРАРИН
Р. С. РАМАЛДАНОВА

66-00-57

БУХГАЛТЕРИЯ

66-00-62

КАССА

66-00-56

ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР
М. МАГЬАМДАЛИЕВА

ВЕРСТКА ИЙИЗВАЙДИ
Ш. ФЕЙЗУЛЛАЕВА

НУМРАДИН РЕДАКТОР
Ж. САИДОВА

Газет йиси 52 сеферда акътазва
Газет алакадин, информационный технологийрин ва массовый коммуникацийрин хиле гүзчил авунин рекъял Федеральны күлгүлтүдн Дагъустан Республикада авай Управлениди 2019-йисан 22-апрелдиз регистрация авна.

Регистрациядин нумра ПИ № ТУ 05-00420
Макъалаяр редакцияди түкүп хийизва.
Макъалайиз рецензия гузувач ва абур элкүвена вахкувач. Редакциядин макъалайин авторрин фикирарад садтахун мумкин я.
Газетда чап авун патал текслинав материяларга гъланый делилрин дүзвилин вар берчеквилини паттахай жавабдарвал авторрин чипин хиве гътазва.

РЕДАКЦИЯДИН ВА
ИЗДАТЕЛДИН АДРЕС:
367018, Махачкала, Насрутдинован
проспект, 1 "а". Печатдин көвлө

ГАЗЕТДИН ИНДЕКСАР:

Йисан - ПП200
Зур йисан - ПП171

Чап ийиз вахкудай вахт - 21.00

Чап ийиз вахканы - 16.40

Газет "Издательство" "Лотос"
ОО-дин типографияда чапна.

367000, Махачкала,
Пушкинан күчө, б.

Тираж 6587

(Г) - Илишандик квай материалар
гъакъидих чапзавайбүр я.

12+ - Икъван яшар хъянвайбуру кепрай

НАШИ РЕКВИЗИТЫ:

ГБУ "Редакция республиканской газеты
"Лезги газет"

УФК по РД
Отделение - НБ РД г.Махачкала
БИК - 048209001

ИНН - 0561051314/КПП - 057101001

Р/Сч - 40601810100001000001

Л/Сч - 20036 Ш60090

Дульяя түнья күтаягъда

Фазила АБАСОВА

Советрин Союз. Колхозар, совхозар. Хуярера вирибуруз ківалах авай, гъатта сезонрин вахтунда студентарни желбазтай. Бейкарап, биржаяр чи лексикада эсиллагы ишлемиш заваҷир. "Ленинский" совхозда хуррун майишатдин вири хилер кардик квай: багъманчилини, саларбанвилини, малдарвилини, хипехъянвилини ва масабур. Вири и хилериз чилерин сергъяттар тайнарун ва мъякемарун патал симерин сеткяярни пасенкяяр герек тир. Гъавиял яхъодин директорди сеткайрин къайгъу совхоз герек шейэралди таъминардай работник Сиражал ташшумишина. Аданы, и кар геждал вегъин тавуна, мукъув гвай сеткяяр хразвай цеҳдиз заказ гана. Са шумуд ийкъалай цеҳдин заведующий Салига сеткяяр гъазур тирдакай Сиражаз хабар гана. Сиражни, вичин улакъин къачуна, сеткяяр хизи фена. Амма элкъвена ам ичиз, сеткяяр гвачиз хтаны. Себебни - Сиражаз сеткяяр хранвай жуъре бегенмиш хъянач. Идалди сеткайрин савда күтаягъ хъянач. Цеҳдин заведующий Салигъ вич са шумудра Сиражан патав адан кабинетдиз атана.

- Вуна вучиз сеткяяр къабулзавач? - лугъузва Салигъа. - Зун саклани гъавурда акъзувач. Лагъ, клеткай ириз хранвайни, я таҳъйтла, асклан тирни?

Ваъ, Сираж вичин гафунал кевиз акъвазнава. Сиражанни

Салигъан ихтилатар патав гвай кабинетда ацуқынавай бухгалтер Сердераз ван къвевзай. Аданы вилерин ишарайралди Салигъа вичин патав ша лагъана.

- Вун къе ахлад, - лагъана ада Салигъа, - пака хъша. - За и Сирахъ тъник! "хъутъутълардатла", ваз аквада. Пака ада сеткяяр акл къабулда хъси... Дугъриданни, пакадин юкъуз Сираж, са чукъини тавуна, сеткяяр къабулна.

Са къадар вахт алатна. Векъ ядай вахт алуқына. Совхоздин фермадин малари хъутътъун алаф гъазур, күнгъарни вать, са шумуд тая эцигун, регъят кар тушир. Векъни гъилелди язавай. Рабочиярни бес жезвачир. Гъавиял, конторадиз кулагар яна, анин вири работника векъиз эъчеизавай. Гыкъя ятланы са сеферда Сиражни Сердер жемятди векъ язавай чайкын патавай хъфидайла, Сиражан вилер сеткадалди къевнавай Сердеран векъин уръушда акуна. Сеткяяр га вахтунда пары къит тир.

- Яъ, - лагъана Сираж, - ваз векъин чка къевдай къван сетка гъинай атайди я?

- Дуст кас Сираж, - жаваб гана Сердера, - дульяядин гъавурда авачирди адан гъавурда акъадалди дульяядин гъавурда авайда и дульяя түнья күтаягъда.

- Зун гъавурда акунач.

- Я вун акъанни ийдак. Вав за сеткяяр къабулзиз туна лугъуз, заз гъа пакадин юкъуз Салигъа, пишеш яз, эи гъенел гъана сеткайрин рулонар вегъена. Яраб вун гила хайтълани гъавурда акъадатла? Бажагъат!..

Суалар ва жавабар

Рамазан ВЕЛИБЕГОВ

Суррогат

- Буба, къе зун мектебдай хъведайла, ички маса гузвой түквендин патав акъвазнавай чеҳибүр, «суррогат я, суррогат я» лугъуз, чинеба рахазвай. Ам вуч лагъай гаф я?

- Суррогат, чан бубадин, таб, тапанди лагъай гаф я. Генани керчекдиз лагъайтла, квалье чинеба, этил, метил, спирттар какадарна, къалп эреккай акъудна, ам пулдихъ маса гана, масабур рекъидай чкадал гъунз лугъуда.

- Бес ахътинбур вучиз къазвач?

- Пулуник-къазанжидик гъахътинбур къуна кланзавайбурун пайни квайвиялай.

"Подвалдин" дипломар

- Буба, накъ мектебдай хъведайла, заз кимел ацуқынавайбуруз гъурчег, ктабдин жилдериз ухшар авай къелеччи книжка къалуриз, дамахарзай вини магъледа авай Metl акуна. Кимел алайбуру, адав гвайди "подвальный" диплом я лугъуз, хъурунузравай. Ам вуч лагъай гаф я?

- Я чан хва Салман, ахътин дипломар гвайбуру чи йикъара гзаф хъяна. Зегъметни чуғун тавуна, къилиз, чандиз стүн азият тагана, къел тавуна, пулдихъ маса къачузвязбурун дипломиз «подвальный» дипломар лугъузва.

- Аламат! Бес абуру къвалахъ гыкъи ийизва? Чеҳибуру абуру къвалада гыкъи къабулзаватла яраб?

- Пагъ, вуна гыкъван суалар гуда, чан бубадин. Гъа чеҳибуру гвайбурун "подвальный" дипломар я. Гъавиял ялай девирда саки вирина къулгүлгъар гъа ихътин дипломар гвай "пешекаррин" гъиле гътнава...

Камалдин алемдай

Ката, инсан, гъарам ава
ришваетда,
Чкыда къевл нисин ацай
береда.

Зерифа КЬАСУМОВА

Рукъ чуруу яз хъуреадайбуру
Кландачзи рикълэз.

Хазран КЬАСУМОВ

Хъсанни пис айру ийиз
вердиша,

Няс касдикай жува жув хъух
гъамиша.

Зульфикъар КъАФЛАНОВ

Гележег чав гумай баҳт я.

Фикрет ХИДИРОВ

Къватайди - К. КИЛЕТВИ

Сагърай!

Алатай нумрада чна 2022-йис патал "Лезги газет" (10 ва адалай гзаф экземпляр) къеъ жумарт рухвайризни рушариз риқин сидкъидай сагърай лугъузвой тебрикин чалар чапнай. Идахъ галаз сад хъиз, чав гъелеглиг виринар газетдин подиска тешкинавай гъалдикай делилар агаък тавунвайдин къейднавай.

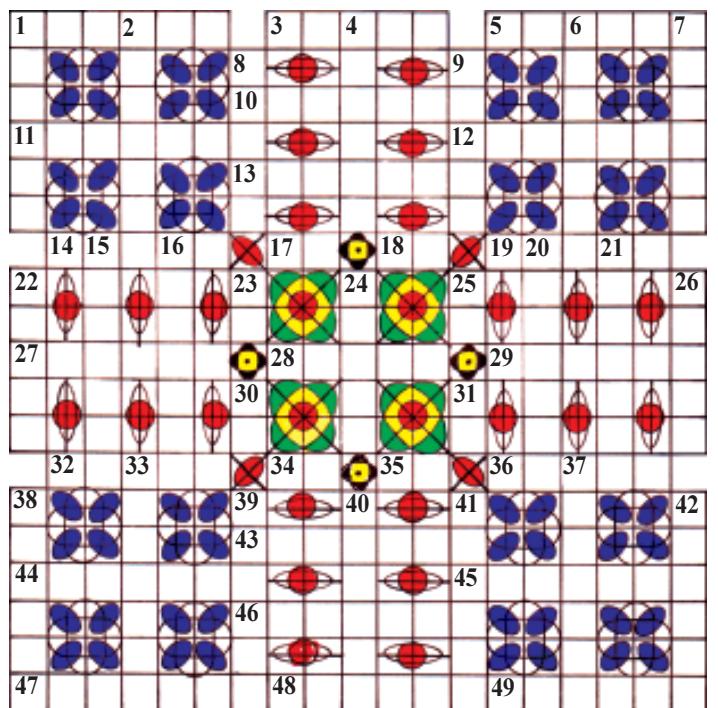
Инъе гила чав Каспийск шеърда кардик квай 5-СМУ-дай интернетдин күмекдади хабар-муштулух агакъарнава: инин колективди (генеральны директор - Ф.М.Шагъазов) 2022-йис патал 15 газет къиенва!

Сагърай къун, гъурметлу-бур, 5-СМУ-ди милли руъьдин къулац мердвиледи къуллумъиз садни къве иис туш. Чи рес-

"ЛЕЗГИ ГАЗЕТДИН" редколлегия.

Кроссворд

Түкътърайди - Салигъ ИБРАГИМОВ

ДУЛЬ ЦАРАРА: 1. Хатур амукъун. 3. Зурнедин күлфал эцигдай зат. 5. Векъ ядай алат. 10. Беденди къецепатай вичиз хъайи эсерриз жаваб яз элкъуърдай реакция (урус гаф). 11. Къезиряр къадайди. 12. Масадаз зарар гудайди. 13. Йикъан сифте къипин, экунин. 14. Язух. 17. Махачъалада Р.Гъамзатован проспектда са фирма. 18. Лезги хуърек. 19. Ахъцель районда са хуър. 27. Хинкъардин, афаррин... 28. Пурана ацуқъайла, къавчар твадай ракъун зат. 29. Итимрин кылел алуқай зат. 32. Галат хъун. 34. Ван къведай орган. 35. Рух храдайла, ишлемиш гъал. 36. Къизгъин, жанлу. 43. Гъуль къейи паб. 44. Шутъквей, агаъж хъайи хамунин инсан. 45. Са кардикай хабар гун. 46. Гъарамзадавал, лутувал. 47. Къенят авун. 48. Къурагъ райоnda са хуър. 49. Недай-хъвадай шейш.

ТИК ЦАРАРА: 1. Багъманчи. 2. Вижевай, хъсан. 4. Итимрин кафттан хътиң парталу. 6. Сив хъунин варз. 7. Эркек веледдиз талукъ яз мусурманри кылиз акъуддай къвалах. 8. Са узур. 9. Къезил, реъят. 15. Дербент районда са хуър. 16. Фу нез кълан хъунин гъисс авай. 20. Адалатлу. 21. Дида-буба авачир гъал. 23. ва 42. Багъдин емишар. 24. Са гъвечи, жизви. 25. 22-мартилай къулухъ 15 югъ. 26. Мегърамдурун районда са